

XIX. évfolyam
3. szám
ROMALAP
2011. március
Ára: 300 Ft

BÓDVALENKE

AZ EURÓPAI PARLAMENTBEN

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

Március (Ősi magyar nevén, *Kikelet hava*) az év harmadik, 31 napos hónapja a Gergely-naptárban. Március nevét Marsról, a háború római istenéről kapta. Az ókori Rómában szerencsét hozónak tartották, ha a háborút ez idő tájt indítják. A 18. századi nyelvújítók szerint a március: *olvanos*. A népi kalendárium Böjt máshavának (vagy másképpen Böjtmás havának) nevezi.

Hajnal Anna:

Tavaszi himnusz

„Tágul a fény édes köre,
délben az árnyék rövidül,
egyre előbb mosoly süt rám
mind áttetszőbb napok mögül,
ragyogás, ki az éjszakán
is átsütsz, úrnő, égi lány,
hogy aludtad át télidőd
a kemény, fagyos nyoszolyán?...”

kásnak. Az ősi Róma a tavasz-újévet március *Idusán*, holdtöltekor ünnepelte. Március 14-én kergették ki a városból az elmúlt évet jelképező, agg *Mamurius Veturius* (vö. „télkiverés”, „télkihordás”), és másnap köszöntötték az év megújulásának istennőjét, Perenna „anyát”. Anna Perenna

MÁRCIUS

Az elnevezés a latin *Martius* hónapnévből ered. Annyit tesz: Mars (isten) hava. Rómában az ősidőkben az év kezdő hónapja volt, megelőően a mediterráneumban elterjedt tavaszi – napéjegyenlőségi — évkezdési szo-

ünnepe később amolyan „marciális” jellegű tavaszköszöntő népiünnepéllé vált.

Róma többi márciusi ünnepe a hadi évadra való felkészülés jegyében zajlott, Mars isten harcias természete ezzel magyarázható. Március 1-jén indul a *Salus papok* körmenete Mars égből hullott városvédő pajzsával és annak 11 másolatával (12 db volt, hogy minden hónapra jusson egy). Március 14-e volt a lovasszemle, az *Equiria* ideje, ez később lóversenynap lett. 17-én öltöttek tógát a felserdült ifjak, és ez egyúttal katonaköteles korba lépésüket jelentette (*Liberalia*). 19-én, a hadivállalkozások hagyományos kezdőnapján a consul megrázta Mars szent lándzsáját ezzel a felkiáltással: Mars, légy éber! A március 19–23. közötti *Quinquatrus* idején tisztították meg a télen berozsdásodott fegyvereket. Ezt az ünnepet egyébként a nem kevésbé katonás Minerva istennőnek szentelték. 23-án próbálták ki a harci kürtöket (*Tubilustrium*), azaz ekkor trombitálták össze seregszemlére a hadköteleseket.

Március régi magyar neve *Böjtmás hava*. Az elnevezés arra utal, hogy március a *böjt második* hónapja. A nagyböjt java többnyire valóban márciusra esik. Hónapunkat nevezték Kos havának is a *március 21-ével kezdődő új csillagászati év* első hónapjáról.

Marciust régebben tüzes ifjú személyesítette meg (a Kos eleme a csillaghitben a tűz volt). Marshoz illően sisakban, vörös és fekete ruhában ábrázolták, vállán szárnyakkal. Jobbjában a Kos jelét tartotta virágkoszorúban, baljával *serleget* emelt, színültig töltve a mediterrán tavasz terményeivel. Az allegorikus alak antik előképe vasba öltözött katona volt, lándzsával, pajzzsal. Ez Marsot, illetve a hónapra jellemző teendőt, a hadba vonulást jelképezte. A mezőgazdasági tennivalók szerint is ábrázolták marciust. Szintén *ifjú* képében, amint épp szőlőt kapál – szemben a szőlőt metsző,

ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta az Országos Roma Önkormányzat támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon: 06-56/420-110 – Fax: 06-56/514-331 – Levelezési cím: 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – e-mail: otk77@citromail.hu – Internetcím: www.ldromalap.hu
A lapot szerkeszti a szerkesztőbizottság. – Tervezőszerkesztő: Gudmon András

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapon: LD arcívum

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezetők: Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea ügyvezető igazgatók

ISSN 1216-982X

agg februárral –, mellette a lova, mely a tavaszi napéjegyenlőséget jelképezi a latin *aequus* „egyenlő” és *equus* „ló” id. Pliniusnak tulajdonított, népi etimológiás egyeztetése alapján (vö. a Pegasus tavaszt jelző eltűnésével).

MÁRCIUS 1. – A POLGÁRI VÉDELEM VILÁGNAPJA

A Nemzetközi Polgári Védelmi Világszervezet 1972. március 1-jén alakult meg. Erre emlékezve 1992-ben határoztak a Polgári Védelem Világnapjának megrendezéséről. Magyarország is csatlakozott az akkori felhíváshoz, 1989-ben ratifikálta és hirdette ki az 1949. évi genfi egyezmény két jegyzőkönyvében foglaltakat, amely kimondja a polgári védelem humanitárius jellegét, azt határozottan elkülöníti a fegyveres erőktől, továbbá a polgári védelem feladatai közé sorolja a katasztrófák veszélyeitől való védelmezést, az életben maradás feltételeinek biztosítását. Világszerte látványos mentési gyakorlatokat rendeznek ezen a napon.

MÁRCIUS 3. – A BÉKÉÉRT KÜZDŐ ÍRÓK VILÁGNAPJA

A békéért küzdő írók világnapját a Nemzetközi Pen Club hirdette meg 1984 júniusában.

MÁRCIUS 8. – NEMZETKÖZI NŐNAP

1857. március 8-án New Yorkban 40 ezer textil- és konfekciópári munkásnő sztrájkolt a béregyenlőségért és munkaidő csökkentésért. Erre emlékezve 1910 augusztusában Koppenhágában *Clara Zetkin* javaslatára elhatározták, hogy Nemzetközi Nőnapot tartanak. Magyarországon 1914-ben ünnepelték először.

MÁRCIUS 10. – NEGYVEN VÉRTANÚ

Negyven vértanú, a toroczkai nép ajkán *Negyven Szentek*. A pogány *Licinius Nagy Konstantin* vetélytársa és a birodalom keleti részeinek ura volt. Alatta negyven római keresztény katona szenvedett ezen a napon Sebaste városában jeges vízbe vetve, vértanúhalált (320). Emléknepjükhöz hazánkban csak egyetlen, ünneprontó hagyomány fűződik. *Mohácsi* sokacok mesélik, hogy előestéjén egy asszony szőtt. Figyelmeztették, hogy ne dolgozzék, mert holnap Negyven Vértanú ünnepére virradnak. Hányavetien felelte: én nem bánom, csak szenvedjenek, én azért csak befejezem a munkámat. Két hét múlva hirtelen meghalt. A monda nyilván onnan ered, hogy valamikor a téli szövést-fonást eddig a napig be kellett fejezni, mert az asszonynépre már a tavaszi munka várakozott.

MÁRCIUS 15. – AZ 1848-49-ES FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC ÉVFORDULÓJA – A MAGYAR SAJTÓ NAPJA – A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEMZETI ÜNNEPE

A Magyar Országgyűlés 1991-es határozata értelmében március 15-e az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc kezdetének, a modern parlamentáris Magyarország megszületésének napja és a Magyar Köztársaság nemzeti ünnepe. Az 1848–49-es polgári forradalom és szabadságharc kezdete ez a nap, amelynek célja a függetlenség kivívása és az alkotmányos berendezkedés megteremtése volt.

A forradalmat indító március 15-e jelkép lett: a kivívott szabadság megőrzésének és az elvesztett szabadság visszaszerzésének szimbóluma. 1848-ban ezen a napon nyomtatták a magyar sajtó első szabad termékeit, a *Tizenkét pontot* és a *Nemzeti dalt*. 1990 óta ez a napot a magyar sajtó napjaként is ünnepeljük.

MÁRCIUS 17. – SZENT PATRIK

Patrik, az írek térítője és nemzeti szentje (†461). Tisztelete elterjedt az egész középkori katolikus Európában. Névünnepe az ír férfiak, bárhol élnek is a világon, kalapjukra zöld rekettylevelet tűznek és így köszönnek egymásnak: „áldjon meg az Isten és Szent Patrik”. A legenda szerint Jézustól kapott botjával űzte el a zöld szigetről, vagyis Írországból a mérges kígyókat. A jámbor hagyomány azt is tudja, hogy a hitetlenkedőknek egy kénkövektől párolgó barlangban megmutatta a gonoszok pokoli kínját és az igazak örömét. A barlang neve azóta is *Szent Patrik purgatóriuma*, amelynek a középkor épületes vízió-irodalmában nagy híre volt.

MÁRCIUS 19. – A CIGÁNYSÁG VILÁGNAPJA

A cigányság világnapja egy tavaszköszöntő ünnephez kötődik, „ezen a napon indultak tovább a romák a téli szálláshelyükről vándorolni”. A hivatalos ünnepet, a romák világnapját április 8-án tartják.

MÁRCIUS 21. – A FAJI MEGKÜLÖNBÖZTETÉS ELLENI NEMZETKÖZI KÜZDELEM NAPJA

1960. március 21-én véres rendőrsortűz dördült el a dél-afrikai Sharpeville-ben a békésen tüntetőkre. Az áldozatok száma feltehetően 72 volt. 1966-ban az ENSZ XXI. közgyűlésén nyilvánították március 21-ét a faji megkülönböztetés elleni nemzetközi küzdelem napjává.

MÁRCIUS 22. – A VÍZ VILÁGNAPJA

A víz világnapjának megünneplését az 1992. évi Rio de Janeiro-i környezetvédelmi konferencián kezdeményezték. Ennek hatására az ENSZ március 22-ét nyilvánította e nap-pá, felhívta a kormányok, szervezetek és magánszemélyek figyelmét a víz fontos szerepére életünkben. Cél, hogy óvjuk, védjük környezetünket, s ezen belül a Föld vízkészletét.

MÁRCIUS 24. – GÁBOR ARKANGYAL

Gábor (Gábor) arkangyal, Isten küldönce a „jó hírt”, az *evangéliumot* hozza a gyermektelen asszonyoknak. Nemcsak a keresztényeknél, hanem már a zsidóknál és később a muzulmánoknál is nagy becsben állt. Ő jelentette meg Keresztelő János és Szűz Mária születését.

MÁRCIUS 25. – URUNK MEGTESTESÜLÉSÉNEK HÍRÜLADÁSA – GYÜMÖLCSOLTÓ BOLDOGASSZONY

Március 25-e Jézus fogantatásának ünnepe. Régi magyar neve, *Gyümölcsoltó Boldogasszony*, és a hozzá fűződő gazdag hiedelemanyag mutatja, hogy az oltás, szemzés hagyományos napja volt e tájon. A jámbor néphit szerint azért, mert Mária is ezen a napon fogadta méhébe Jézust.

(Jankovics Marcell: Jelkép-kalendárium, Neumann Ház)

ÖT HÍJÁN SZÁZ – ÚJ CIGÁNYZENEKAR ALAKULT

❖ A magyar cigányzenészek a rendszerváltás óta azon iparkodnak, hogy ne kelljen a „nyútt vonót” botra cserélni. A Száztágú Cigányzenekarnak most konkurenciája akad: új, méretes cigányzenekar alakul, határozott elképzelésekkel, külföldi megrendelésre.

A nemrég a 25 éves jubileumi koncertet adó Száztágú Cigányzenekar eddig egyedül volt jelen a cigányzenei palettán, most viszont szembe kell néznie a versenyhelyzettel – igaz, a tavaly nyáron megalakult Hungarian Royal Gypsy Orchestra elsősorban nemzetközi szinten szeretné öregbíteni hazánk hírnevét. A 95 tagot számláló Royal március 12-én tartotta bemutatkozó koncertjét.

A szombathelyi *Baranyai Lajos* sok társával együtt kisfiúként kezdett

el zenélni a Rajkó Zenekarban. 2006-ban alapította meg 16 fővel a Pannon Cigányzenekart, mely az évek folyamán hatvanfősre duzzadt, az amerikai megkeresés után pedig „szigorúan szakmai alapon” kezdték el kutatni az utánpótlást: a 95 tagból harminc zenészdiplomával rendelkezik. A zenészeknek egyéves szerződést ajánlottak, és már előre leszögezték: nem hagnizenekar, hosszú távra terveznek. A csapat döntő többségét teszik ki az idősebbek, a régi rajkósok, sokan külföldről járnak haza a próbákra, és van, aki az Állami Népi Együttesben muzsikált korábban. A zenekarban rengeteg fiatal foglal helyet: ők főleg a győri zeneművészetről és a Liszt Ferenc Zeneakadémiáról érkeztek.

BÓDVALENKE AZ EP CIGÁNY INTEGRÁCIÓS RENDEZVÉNYÉN

❖ Magyarország három kulturális területről képviselte magát az Európai Parlament cigány integrációs rendezvényén, Brüsszelben. Az uniós elnök Magyarország a *Barlang* című filmmel, valamint a bódvalenkei asszonykórus műsorával, és a freskófalu projekt bemutatásával vendég szerepelt – mondta *Pásztor Eszter*, az Európai Műhely Kulturális és Közművelődési Társaság munkatársa, a bódvalenkei

projekt vezetője. Beszámolt arról, hogy a kórusból tizen-négyen szerepeltek, egy fiú van közöttük, aki „kannazik”. A bódvalenkei kórus autentikus cigány zenét játszik. A műsoruk egy helyi népdallal kezdődik, emellett előadnak más népdalokat, cigány nótákat és egy „hallgatót”, amely egyfajta sirtóének. A repertoár végén a magyar cigány Himnusz hallhatta a közönség.

Az asszonykórus szereplése közben 170 diát vetítenek le a résztvevőknek, amelyen bemutatták a teljes freskófalu projektet. Láthatók a freskók, illetve az a fo-

lyamat, ahogy ezek az alkotások készültek.

Az Európai Parlament cigány integrációs rendezvényén a bódvalenkeiek műsora mellett levetítettek egy magyar dokumentumfilmet, amely a *Barlang* címet viseli, és a szomolyai barlanglakások lakóinak életét mutatja be.

Bódvalenke az észak-borsodi térségben a szlovák határhoz közeli kis falu, különlegességét annak köszönheti, hogy hátrányos helyzetből egyedülálló módon próbál meg kitörni. A község házainak falán ugyanis a világon egyedülálló ci-

gány (magyar és európai cigány) festészeti szabadtéri tárlat van kialakulóban.

MEGHALLGATTA A KORMÁNY AZ ORBÁNT KÉRLELŐ CIGÁNYZENÉSZEKET

❖ Benyújtotta *Matolcsy György* nemzetgazdasági miniszter a parlamentnek azt a törvényjavaslatot, amely az előadóművész személyes közreműködésével nyújtott hangszerez élőzenei szolgáltatások egy körét a mostani 25 százalékos helyett az 5 százalékos áfa kulcs alá sorolná. Csak azokra az élőzenei előadásokra terjedne ki a jogszabály, amelyeket vagy vendéglátás keretében, üzletben adnak elő, vagy nem nyilvánosan meghirdetett családi eseményen, baráti rendezvényen, zárt körben hangzanak el, vagy pedig olyan közösségi rendezvényen szórakoztatja a megjelenteket az előadóművész, ahol nem szednek belépődíjat. Egy belépődíjas művészeti fesztiválon, hangszerez színházi esten vagy szintén belépővel látogatható koncerten továbbra is 25 százalékos áfával állítják ki a számlát az előadóművészek, tehát például zenei fesztiválok esetében nem okoz majd költségcsökkenést a javaslat. A minimális, 5 százalékos áfát számíthatják fel művészek például olyan esetekben, amikor egy étteremben ebéd vagy vacsora alatt zenélnek, vagy ha meghívják őket egy családi esküvőre-lakodalomra, vagy szűkebb körű baráti összejövetelen kell a jó hangulatot biztosítaniuk.

Beke Farkas Nándor, a 100 Tagú Cigányzenekar főtítkára üdvözölte a törvényjavaslatot, mondván, az élő cigányzene a vendéglátó-

egységekből a rendszerváltástól kezdődően fokozatosan eltűnt, sok étteremtulajdonos az olcsóbb gépi zenével igyekszik pótolni a minőségi élőzenét, ezt a tendenciát pedig talán vissza tudná fordítani a szóban forgó törvénymódosítás, ezért érdemes kipróbálni.

HATVANEZRES ÖSZTÖNDÍJJAL SEGÍTHETIK A DIÁKOKAT

◆ Navracsics Tibor miniszterelnök-helyettes hivatalában fogadta a kisebbségi önkormányzatok vezetőit. A közigazgatási és igazságügyi miniszter a találkozáson bejelentette az általa alapított nemzeti és etnikai tanulmányi ösztöndíj márciusi meghirdetését.

A miniszter az egyeztetés elején leszögezte: személyes garanciát vállal arra, hogy Magyarországon a nemzeti és etnikai jogok nem sérülhetnek. A nemzeti és etnikai tanulmányi ösztöndíjat ismertetve közölte: az anyanyelvű és kétnyelvű nemzeti és etnikai középiskolák diákjai által elnyerhető, havi 60 ezer forintos ösztöndíjat azért hozták létre, mert így kívánják segíteni azokat a tehetséges fiatalokat, akik esetleg a lakóhelyük távolága miatt vagy anyagi okokból nem tudnak egyetemre, főiskolára menni.

Az érettségi előtti két évben havi 60 ezer forintos összeggel járó nemzeti és etnikai tanulmányi ösztöndíjat középiskolánként, évfolyamonként egy diák nyerheti el. Az ösztöndíjpályázaton – az anyanyelvű és kétnyelvű kisebbségi program szerint működő középfokú iskolák ajánlása alapján – az a magyar állampolgárságú diák vehet részt, aki

ŐRZIK A CIGÁNYOK LEKÉBEN ÉGŐ LÁNGOT

vannak jelen, nálunk Debrecen környékén és Tolna megyében működnek a legerősebb csoportjaik. Itt képzik az igehirdető pásztorokat, akik Európa különböző országaiból érkeznek. Tolna megyében három lekipásztor tevékenykedik: id. Brandt Miklós, Lázár Géza és Kalányos János. Próbálkoztak már gyülekezetalapítással Szekszárdon, Ozorán és Pakson is, de ezek a kezdeti lelkesedés után szétestek. Gyöngyösön kívül Gyulajon van aktív csoportjuk, és Tamásiban is indítottak egyet. Kalányos János szerint a roma a romával könnyebben tud kontaktust teremteni, mint mások, ezért terjed ez a francia cigányok által alapított misszió világszerte. Nem zárják be a kaput más nációk előtt sem, de a gyülekezeti tagok 98 százalékban romák. Az istentisztelet szintén nyelven zajlik. Ezt viszonylag kevés cigány beszéli Magyarországon, ezért, szükség esetén tolmácsolnak. Az igehirdetéshez a Károli-féle Bibliát használják. Hisznek a Szentháromságban, de szertartásaik bizonyos mértékben eltérnek a történelmi egyházakban szokásosaktól. Keresztelés helyett bemerítés van náluk, méghozzá felnőtt korban. Gyöngyösön medencében végzik ezt a szertartást, de tartottak már bemerítést szabad vízben is, például Domboriban.

nyilatkozata szerint valamely nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozik, tanulmányi eredménye az előző tanév végén eléri a 4.00-es átlageredményt, és más tanulmányi ösztöndíjban nem részesül – közölte a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium.

RENDET TEREMT A KORMÁNY A ROMA KÖZALAPÍTVÁNYOK KÖZÖTT

◆ A kormány a közpénzekkel történő felelős gazdálkodás érdekében felülvizsgálta az általa alapított közalapítványok és alapítványok működését, és a felülvizsgálat eredménye alapján döntött bizonyos alapítványok megszüntetéséről, illetve átalakításáról. A kormány

döntése értelmében a legismertebb roma közalapítványok (Magyarországi Cigányokért Közalapítvány, Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány) működésében is jelentős változás lesz, kettő közülük megszűnik, és feladataikat az újonnan létrehozott Wekerle Sándor Alapkezelő veszi át. A változások átláthatóbbá, takarékosabbá és ellenőrizhetővé teszik a roma integrációra szánt támogatások felhasználását.

ÁLLAMI KITÜNTETÉS ROMÁKNAK

◆ Kathy-Horváth Lajos zeneszerző, előadóművész a Magyar Köztársaság Érdemes Művésze díjat, Rostás-Farkas György József Attila-díjas író, költő, újságíró

◆ Romák hittérítésével foglalkozik az Élet és Fény Alapítvány. Gyöngyösön nemzetközi bibliaiskolát működtetnek, Tamásiban új gyülekezetet hoztak létre január közepén. Cigány lekipásztorok hirdetik az igét a romáknak, saját életvitelüket állítják példaként a többiek elé. Nem isznak, nem dohányoznak, nem hűtlenkednek, hisznek Istenben, betartják a tíz parancsolatot.

Az anyagyülekezet franciaországi, ma már a világ 44 országában

pedig a Magyar Köztársaság Babérkoszorúját vehette át dr. Réthelyi Miklós nemzeti erőforrás minisztertől a március 15-i nemzeti ünnep alkalmából a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Kathy-Horváth Lajos, a Fővárosi Roma Oktatási és Kulturális Központ vezetője 2005-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti keresztje kitüntetését kapta meg. Rostás-Farkas György 1989-től a Cigány Tudományos és Művészeti Társaság elnöke, 1993-tól a Közös Út – Kethano Drom roma lap főszerkesztője. A Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztje kitüntetését 1994-ben vehette át, 1998-ban Kisebbségekért díjat kapott.

Összeállítottuk a hetivalasz.hu, MTI, romnet.hu, teol.hu hírei alapján

A hónap hírei • A hónap hírei

2500 roma származású jut munkalehetőséghez

Együttműködési megállapodást írt alá az Országos Roma Önkormányzat (ORÖ) és a Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége (VTOSZ) március 16-án, Budapesten. Farkas Flóriánnal, az ORÖ és a Lungo Drom elnökével ennek kapcsán beszélgettünk.

– A cigányság legnagyobb problémája a munkanélküliség. Ennek megoldása kapcsán is nagy az elvárás az új Országos Roma Önkormányzattal szemben. Ön szerint van arra esély, hogy a romák kikerüljenek ebből a kilátástalan helyzetből?

– A munkanélküliség az ország egyik legnagyobb problémája, a cigányságot azonban még hatványozottabban érinti. Ez egy olyan kérdés, melynek megoldásához valamennyi társadalmi és piaci szereplő közreműködése szükséges. Hivatalba lépésünk óta számos egyeztetést folytattunk olyan cégekkel és intézményekkel, amelyek együttműködésével átfogó szakképzési és foglalkoztatási program valósítható meg. Ennek eredményeként jött létre például a Lungo Drom, a Magyar Iparszövetség (OKISZ) és a Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviselői Szövetsége (KISOSZ) közötti megállapodás, amelynek célja a roma foglalkoztatottak számának növelése, a meglévő roma vállalkozások segítése, és a romák vállalkozóvá válásának támogatása. Ugyanakkor jelenleg is folynak az előkészületei a Kormány és az Országos Roma Önkormányzat közötti megállapodásnak, amely óriási előrelépést jelenthet a cigányság integrációjában, s amely megállapodás túlmu-

tat a cigányság foglalkoztatási kérdésének megoldásán.

– Ritkán van példa arra, hogy több ezer résztvevőről beszéljünk egy-egy képzési vagy foglalkoztatási program kapcsán. Mi a célja a Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetségével kötött megállapodásnak?

– A megállapodás arra tesz vállalat, hogy 2000–2500 roma származású embert juttatunk munkalehetőséghez. Az országos közfoglalkoztatási program keretében a víztársulatok közmunkások segítségével azoknak a közcélú és önkormányzati csatornáknak, árkoknak a kitisztítását, fenntartását végzik el, amelyek a vízkár-elhárításhoz, a vizek rendezett

elvezetéséhez, a belvízvédekezéshez szükségesek. Célunk, hogy elősegítsük a munkanélküli romák részvételét ezekben a munkákban, továbbá, hogy támogassuk a létrejövő és bejegyzett roma mikro-, kis- és középvállalkozások részvételét a területi vízgazdálkodás fenntartás, helyreállítási, újjáépítési feladatainak elvégzésében. Fontosnak tartjuk, hogy a közfoglalkoztatás keretében is végezhető területi vízgazdálkodási feladatok ellátásánál minél több roma származású szakembert juttassunk munkalehetőséghez, továbbképzéshez és azt követően állandó, stabil, közmegebecsülést élvező munkahelyhez. Növelni kell a ro-

mák társadalmi megbecsülését, munkájuk elismertségét.

– Melyik régióban indul a program?

– Első körben Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén indítjuk a programot. Az országos közfoglalkoztatásban való részvétel első üteme már januárban elkezdődött, és annak keretében már több száz roma munkavállaló dolgozott napi négy órában a víztársulatok 38 ezer kilométer hosszúságú területein. A jelenlegi megállapodásból eredően a jelentkezők 6 hónapos képzést követően végezhetnek víz- és csatornaőr munkákat. Akiknek érett-

AZ EGYÜTTÉLÉS SZABÁLYAIT MINDENKINEK BE KELL TARTANIA

Orbán Viktor miniszterelnök március 18-án megbeszélést folytatott **Balog Zoltán** társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárral és **Farkas Flóriánnal**, az Országos Roma Önkormányzat vezetőjével, akinek kisebbségi önkormányzati választási győzelméhez a miniszterelnök gratulált – tájékoztató közleményében **Szijjártó Péter**, a miniszterelnök szóvivője.

A megbeszélés résztvevői egyetértettek abban, hogy a magyarországi cigányság helyzetének javításához elsősorban a munkahelyteremtésen és az oktatáson keresztül vezet az út. Aláhúzták a közbiztonság fontosságát is, ugyanakkor egyetértettek abban, hogy Magyarországon a rend fenntartása a rendőrség kötelessége, és hogy a törvényeket, valamint az együttélés szabályait mindenkinek be kell tartania. Megegyezés született arról is, hogy a kormány és az Országos Roma Önkormányzat keretmegállapodást fognak kötni a közeljövőben.

ségjük van, a vízmesteri képzés után úgynevezett régi gátóri feladatokat láthatnának el. Az általunk képzett szakemberek mellett a csatornák és kisvízfolyások rendbetételére roma kisvállalkozókat is bevonunk. A víz-, csatorna-, és mederőri szakképzéshez a VTOSZ biztosítja az oktatókat.

– *Milyen feladatok várnak az együttműködő partnerekre?*

– Az ORÖ vállalta, hogy koordinálja és elősegíti a roma vállalkozók, munkavállalók foglalkoztatási lehetőségeit, folyamatos tájékoztatást ad a VTOSZ részére a roma vállalkozásokról, munkanélküliekről, munkavállalókról, a rendelkezésre álló személyi és tárgyi erőforrásokról. Emellett szakmai háttérrel biztosít a munkálatok minőségi és határidőre történő elvégzéséhez, továbbá terjeszti a romák körében a területi vízgazdálkodásra, a vízitársulatokra vonatkozó ismereteket, tájékoztatókat.

A Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége, mint a vízitársulatok

szakmai képviseleti szervezete vállalta, hogy elősegíti a roma vállalkozók, tartós munkanélküliek munkához juttatását. Ennek értelmében a vízitársulatok a közfoglalkoztatásra kiírt pályázati feltételek keretei között, a megítélt támogatásból foglalkoztatható létszám 20–50%-ának mértékéig biztosítja a roma munkanélküliek foglalkoztatásának feltételeit. A szakképzettséget szerzett cigány munkavállalók folyamatos foglalkoztatását – a költségvetési lehetőségek keretei között – szintén a VTOSZ biztosítja. Ugyanakkor mindamellett, hogy a VTOSZ részt vesz a munkanélküliek foglalkoztatási programjainak szakmai munkájában és tájékoztatást nyújt a kiadandó közfeladatokról az ORÖ-nek, biztosítja a kötelező szakmai gyakorlati lehetőséget is az alkalmazott roma munkavállalók legalább 15%-ának az állami szervezésű, a területi vízgazdálkodási feladatokkal összefüggő szakképzéséhez.

– *Van-e további terve a partnerségnek?*

– A vízitársulatok az ország nyolcvan pontján vannak jelen. Ha a hazai és uniós pályázatok önerejét az önkormányzatokkal együtt vállalni tudják, akár 5–6 ezer embert is foglalkoztatni tudunk 2014-ig. Az együttműködésünkkel kapcsolatosan természetesen folyamatosan hírt adunk. Az ORÖ és a VTOSZ vezetői, szakértői feladatokat. Az ORÖ és a VTOSZ közötti megállapodás még nem jelent áttörést a romák foglalkoztatásában, de mindenképpen figyelemreméltó, hiszen eddig példátlan megállapodásról van szó. A cél az, hogy valamennyi társadalmi erővel, akik a cigányság képzésében, foglalkoztatásában segítséget tudnak nyújtani és készek

Támogatás a hátrányos helyzetű térségeknek

A kormány a forrás-elosztás megváltoztatásával kívánja ösztönözni a munkahelyteremtést a hátrányos helyzetű térségekben; a súlyos foglalkoztatási gondokkal küzdő régiókban a beruházók nagyobb arányú támogatásban részesülnek ezentúl – közölte **Czomba Sándor**, a Nemzetgazdasági Minisztérium államtitkára.

A változtatás természetesen már a februárban meghirdetett ötmilliárd forint értékű munkahelyteremtő támogatási pályázatot is érinti, amelynek forrását a Munkaerő-piaci Alapból biztosítják – mondta a foglalkoztatáspolitikáért felelős minisztériumi tisztségviselő. Kiemelte: az ország leghátrányosabb helyzetű térségeiben akár 70 százalékos arányú támogatást is kaphatnak a forrásra pályázó kis- és közepes vállalkozások, míg például a kedvező foglalkoztatási mutatókkal rendelkező régiókban legfeljebb csak 10 százalékos lehet a mérték. Az összegből egy munkahely létrehozásához a pályázók 1,2 millió forintot kaphatnak, amihez azonban különböző kiegészítő összegek is járnak. Így például a hátrányos helyzetű térségekből pályázók új munkahelyenként további 150 ezer, míg a leghátrányosabb helyzetű régiók településein beruházók 300 ezer forintot kapnak. Ehhez további 500 ezer forint jár, ha regisztrált álláskeresőt alkalmaznak, valamint újabb 200 ezer forint, roma származású munkaerő felvétele esetén.

Az államtitkár tájékoztatása szerint a március 31-ei határidőig pályázóknak november 30-ig kell létrehozniuk a vállalt új munkahelyeket. A pályázóknak legalább 2 álláshelyet kell teremteniük, s a kapott összeget csak fejlesztésre, ingatlan, gép, vagy termelőeszközök beszerzésére fordíthatják. A létrehozott új munkahelyet három évig működtetniük kell, és kikötés az is, hogy az alkalmazott dolgozót két évig foglalkoztassák. Az államtitkár arra is kitért, hogy könnyítésként 15 millió forint alatti igény esetén nem kell fedezetet biztosítani a pályázónak, ha a vállalkozása három éve már működik, s abból két évig eredményesen gazdálkodott.

szükség szerint, de legalább évente két alkalommal kiértékelik a jelenlegi megállapodás megvalósításával járó közös munka eredményeit és meghatározzák a további

együttműködni, azokkal együttműködési megállapodást kössünk, ez egy jó irány.

Marsi Edit

Az Európai Unió a romák integrációjáért

A tanulmány a társadalmi felzárkóztatás szemszögéből vizsgálja az Európai Unió és különösen az Európai Bizottság eddigi és lehetséges jövőbeli szerepének alakulását a roma integráció érdekében. A társadalmi kirekesztés fokozódásának okaival összefüggésben bemutatja azt a folyamatot, amely az uniós szinten kialakított közös elvektől az uniós keretstratégiáig vezet, és amely várhatóan a pénzügyi források hatékonyabb felhasználására, az uniós és a tagállami tevékenységek összehangolására fekteti majd a hangsúlyt. A roma-keretstratégia tervezési és majdani végrehajtási fázisában résztvevő szereplők, a strukturális alapok, valamint az Európa 2020 stratégiában lefektetett társadalmi befogadás szerepéről is tájékoztat a tanulmány.

A társadalmi kirekesztés eszkálációja

2010 nyarán újból fellángolt az európai romák helyzetéről szóló politikai vita. Ennek kiváltó oka az az intézkedéssorozat volt, amelynek keretében a francia kormány megpróbálta eltávolítani az országból az oda bevándorolt, jórészt román vagy bolgár állampolgárságú romákat. Ez a kirekesztő jellegű, s az idegengyűlöletet is fűtő kormányzati akció csak újabb hangsúlyt adott a civil szervezetek és mások régóta hangoztatott véleményének, amely szerint az Európai Unióban az eddiginél határozottabb fellépésre van szükség a roma jogvédelem, valamint a társadalmi és a gazdasági beilleszkedés elősegítése érdekében.

Franciaországban – és a korábbi olasz és más esetekben – jórészt nincstelen bevándorlókról volt szó, akiknek a befogadása költségekkel jár, érthető nehézségekbe ütközik. A kiutasítás azonban nem oldja meg a romák problémáját, csupán igyekszik máshová áttolni azt. Ráadásul az esetet megter-

helték a félrevezető értelmezések – úgy a sajtóban, mint a politika egyes köreiből. Az a megközelítés például, hogy a romák mozgása az unióban „nomád életformájukat tükrözi”, enyhén szólva is távol áll a valóságtól. A romák ugyanis, mint mindenki más, annak reményében települnek máshová, hogy ott az otthoniaknál jobb lehetőségeket találnak.

A felmérések egyértelműen azt mutatják, hogy a romák társadalmi és gazdasági helyzete Európa-szerte mindenkinél rosszabb; rosszabb, mint a többségé, más etnikai kisebbségé és bevándorlóké. A szegénység és a munkanélküliség, a rossz lakáskörülmények, az egészségügyi és szociális ellátáshoz való korlátozott hozzáférés következménye az, hogy a romák születéskor várható élettartama átlagos tíz évvel rövidebb, mint nem roma honfitársaiké. Sokan közülük a legnagyobb nélkülözésben és társadalmi kirekesztettségben élnek ma Európában, és széles körben elterjedt előítéletekkel és diszkriminációval kell szembenézniük.

Az elmúlt években sok kezdeményezés történt a ro-

mák életkörülményeinek és lehetőségeinek javítása érdekében. E kezdeményezések jó része azonban nem vette figyelembe a romakérdés összetettségét. Maga a roma kifejezés is különböző nyelveket beszélő, különféle kultúrájú és identitású embereket és közösségeket foglal magában, ugyanígy különböznek egymástól a romák az életkörülményeik, a társadalmi, a gazdasági és a politikai helyzetük alapján is. Ugyancsak eltérőek az Európai Unióban a romákkal foglalkozó kormányzati és hatósági eljárások, magatartásformák.

Az EU területén a romák nagy többsége hat tagállamban, Csehországban, Szlovákiában, Magyarországon, Romániában, Bulgáriában és Görögországban él. Közösségeik már rég – évtizedek, vagy inkább évszázadok óta – nem vándorolnak. A nyugatabbra fekvő tagállamokban vannak továbbra is vándorlétmódot folytató közösségek, míg mások a települések határain élnek elkülönített táborokban vagy telepeken.

A kelet-közép-európai és a balkáni cigányság többsége

mindig is a társadalom periferiájára szorult, de egyértelműen kimondható, hogy helyzetük az elmúlt húsz évben határozottan romlott. A rendszerváltás kezdetén százezer szám szűntek meg építőipari, mezőgazdasági és más munkahelyek, amelyek aláásták a cigányság életviszonyait. A 2008-ban kirobbant globális válság helyi hatásai hasonlóak voltak: aránytalanul nagyobb mértékben sújtották az alacsony képzettségű, illetve képzetlen tömegeket, köztük a romákat is. Az ismétlődő és elhúzódó válságok következtében megnehezült a roma kisebbség és a többségi társadalom együttélése, fokozódott a kisebbséggel szembeni előítélet, intolerancia, esetenként pedig nyílt diszkrimináció és megfélemlítés.

Az EU-csatlakozás ez ideig nem hozott pozitív áttörést: lettek ugyan források, új normák és együttműködési formák, de nem születtek olyan kényszerítő erejű mechanizmusok, amelyek a negatív trendeket kell erővel ellensúlyozhatták volna. Ugyanakkor – a régi határok eltűnésével, a mozgásszabadság kiterjesztésével – a

romák szegénysége és peremre szorulása határokon átnyúló problémává vált.

A közös elvektől az uniós keretstratégiáig

Az Európai Unióban a romák társadalmi és gazdasági integrációjának alapja a tagállamok együttműködése és elkötelezettsége. Az Európai Bizottság 2010 áprilisában kiadott közleménye is megerősítette, hogy közös kihívásról és felelősségről van szó. Az EU-nak a korábinál nagyobb szerepet kell vállalnia a problémák kezelésében, viszont a befogadási stratégiák kidolgozása és a roma állampolgárok védelme az előítéletekkel és a diszkriminációval szemben továbbra is elsősorban a tagállamok felelőssége.

Az EU intézményei (az Európai Bizottság, az Európai Parlament és a Miniszterek Tanácsa) több mint egy évtizede foglalkoznak rendszeresen a romák társadalmi és gazdasági integrációjának elősegítésével. Az EU eddigi két, romákkal foglalkozó csúcstalálkozóján a földrész roma aktivistái és döntéshozói folytattak párbeszédet. További találkozók (platformok) során kidolgozták a romák társadalmi befogadásának közös alapelveit, hogy segítség a romaintegrációs szakpolitikák kialakítását, végrehajtását és értékelését a tagállamokban. A Bizottság előmozdítójává vált olyan fontos ügyeknek, mint a kisgyermekkorai nevelés erősítése, az önfoglalkoztatási (mikrohitel-) programokhoz való hozzáférés, illetőleg a többségi társadalom figyelmének felhívása és szolidaritásának erősítése. Az EU intézményei ezenfelül – teljes mértékben tiszteletben tartva a tagállamok elsődleges felelősségét – számot-

tevő anyagi támogatást nyújtanak, kiegészítve a tagállami forrásokat.

2010 áprilisában a Bizottság előterjesztette a romák társadalmi és gazdasági integrációjáról szóló közleményt [COM (2010) 133.], amely körvonalazza mindazokat az intézkedéseket, amelyeket nemzeti és uniós szinten sürgősen meg kell tenni a romák helyzetének lehető leggyorsabb javítása érdekében. 2010 szeptemberében pedig a Bizottság létrehozott egy munkacsoportot, amelynek feladata, hogy megvizsgálja, miként használják a tagállamok az uniós pénzügyi eszközöket a romák hatékonyabb társadalmi és gazdasági integrációja érdekében.

2011 áprilisára a Bizottság újabb közleményt tervez a nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszeréről. Ez a közlemény a nemzeti és az uniós pénzügyi források hatékonyabb felhasználásáról, valamint az uniós és a tagállami tevékenységek összehangolásáról fog szólni. A Bizottság felkéri majd a tagállamokat arra, hogy terjesszék elő romaintegrációs nemzeti stratégiájukat, amelyet a nemzeti reformprogramjukba is bele kell foglalniuk.

A nemzeti reformprogramban a tagállamok – az Európa 2020 stratégiában megszabott célok alapján – meghatározzák céljaikat a szegénység csökkentése, a foglalkoztatás növelése és az oktatási rendszer teljesítményének javítása területén. A Bizottság – a tagállamok felhatalmazása alapján – nemcsak konkrét és ambiciózus, mennyiségi és minőségi célkitűzéseket vár el a tagállamoktól, hanem ezen túlmenően olyan ellenőrzési rendszert kíván létrehozni, amely biztosítja a stratégia végrehajtását. Ezek a célkitűzések

komoly és sikeres nemzeti romaintegrációs stratégia nélkül aligha reálisak.

Az egyes tagállamokban a testreszabott, átfogó megközelítés kialakítása aligha megkerülhető, hiszen az oktatás, az egészségügy, a foglalkoztatás és a szociális ellátás a tagállamok feladata, s a problémák hasonlósága ellenére azok mértékét és a konkrét tennivalók jellegét illetően jelentős különbségek lehetnek. A mikro régiók szintjén is szükség van közép- és hosszú távú célkitűzésekre, a gazdasági és szociális fejlesztés komplex programjainak kidolgozására. Ez a megközelítés elengedhetetlen a megoldásért kiáltó konkrét problémák részletes felméréshez és a különböző romaintegrációs programok hatékonyságának méréséhez.

A romák integrációjának kérdésével a Bizottság nemcsak az EU tagállamaiban, hanem a harmadik országok, különösen a (potenciális) tagjelölt országok közti kapcsolatok keretében is foglalkozik majd.

Részvétel a tervezésben és a végrehajtásban

A tagállami romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszerét a Bizottság az április elején összeülő „roma platform” elé terjeszti; ezáltal is jelezve, hogy a romaintegráció új szakasza a cigányszervezetek aktív bekapcsolódása nélkül ugyanúgy kudarcra lenne ítélve, mint a korábbi erőfeszítések jelentős része.

Az európai romák nagy többsége annak az államnak a polgára, ahol született és ahol él. Az integráció azt jelenti, hogy a romák szülőföldjükön ugyanolyan jogokat és lehetőségeket élveznek, mint bárki más. Ezért a

valódi integrációhoz elengedhetetlen egyfelől az, hogy a romaprogramok ne különüljenek el az oktatásra, a foglalkoztatásra, a közegészségügyre vagy a várostervezésre vonatkozó szakpolitikáktól. Másfelől viszont, ezek nem lehetnek etnikai szempontból kirekesztők, és a romák teljes társadalmi és gazdasági integrációját is meg kell célozniuk.

A sikeres programok a Bizottság szerint nem lehetnek kizárólag etnikai alapúak. A befogadást célzó program maga is befogadó jellegű; integrálhatja mindazokat, akik hasonló társadalmi-gazdasági problémákkal küzdenek, illetve akiket hátrányos megkülönböztetés fenyeget. A társadalom részéről tanúsított közös megértés és kollektív elkötelezettség létfontosságú ahhoz, hogy a hátrányos helyzetű csoportok társadalmilag és gazdaságilag valóban integrálódjanak. Ebből a szempontból az unión kívüli kezdeményezések is példát mutathatnak; ilyen volt a „Roma opening” elnevezésű törökországi javaslatcsomag 2010-ben.

A kulcs ugyanakkor – ahogy ezt több roma képviselő is hangsúlyozta konzultációink során –, hogy a romák integrációját elősegítő intézkedéseket velük együtt kell megtenni, nem pedig helyettük. Amennyiben valós és tartós eredményeket szeretnénk, a felelős nemzeti, helyi vagy regionális hatóságoknak együtt kell működniük a roma közösségekkel, hogy a számukra kialakított programokat a magukénak érezhessék.

Annak érdekében is lépéseket kell tennünk, hogy a romák nagyobb mértékben vegyenek részt az EU által finanszírozott programok végrehajtásában. A jelenlegi kedvezőtlen helyzet oka

résben az, hogy a roma, illetve a roma közösségekkel foglalkozó civil szervek gyakran nem rendelkeznek elég szervezési tapasztalattal és erőforrással ahhoz, hogy az uniós forrásokat sikeresen megpályázzák. Az első lépés tehát e kapacitások kiépítése. A tagállamoknak nagyobb mértékben kell felhasználniuk az erre szolgáló uniós forrásokat, hogy képesség tegyék a roma szervezeteket az uniós finanszírozás megszerzésére és hatékony felhasználására.

A tagállamoknak ezenfelül alkalmazniuk kell a 2009-ben és 2010-ben bevezetett egyszerűsítő intézkedéseket, amelyek megkönnyítik az uniós pénzeszközök használatát, például az átalányalappon meghatározott közvetett költségek visszafizetésének és átalányösszegű támogatások alkalmazásának lehetőségét. Másik oldalon viszont még tovább kell egyszerűsíteni az uniós alapok, különösen az Európai Szociális Alap szabályozását, hogy azok ténylegesen szolgálhassák a romák támogatását. Az is fontos, hogy minimálisra csökkenjenek a kedvezményezettekre háruló adminisztratív terhek. A tagállamoknak gyorsítaniuk kell a rendelkezésre álló mikrohitelkeretek alkalmazását. Meg kell fontolni olyan ösztönzési formákat is, amelyek alapján az egyszerűsített szabályokat alkalmazó tagállamok magasabb mértékű uniós társfinanszírozásban részesülhetnek.

A strukturális alapok szerepe

Az EU strukturális alapjai – az Európai Szociális Alap, az Európai Regionális Fejlesztési Alap és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap – keretében rendelkezésre álló évi 50

milliárd euró egyedülálló finanszírozási eszközt kíván a romák helyzetének javítására is. Ezeket az eszközöket a tagállamok és a régiók nem egyforma hatékonysággal használják fel, nem aknázzák ki a bennük rejlő összes lehetőséget.

Számos tagállam vonatkozik attól, hogy megfelelő uniós forrásokat különítsen el a társadalmi integrációra, különösen a romákkal kapcsolatban. Más országokban a jelenlegi gazdasági válság és az azzal járó pénzügyi megszorítások (saját erőforrások hiánya) lassították le az uniós pénzeszközök kiosztását. Különösen jellemző ez a helyzet azon tagállamokban, ahol nagyszámú roma kisebbség él, és nehézségekbe ütközik a társfinanszírozás.

A Bizottság rövidtávon fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy miként lehet a jelenlegi operatív programok keretében jobban felhasználni az uniós forrásokat. Az előrelépés érdekében látogatásokat szervez a leginkább érintett tagállamokban, és kéri a legfelsőbb politikai döntéshozókat, hogy a tagállamok a romaintegrációra vonatkozóan is rendszeresen tegyenek jelentést. 2009-ben és 2010-ben a Bizottság Magyarországon és Romániában tartott ilyen jellegű rendezvényeket; 2011-ben Szlovákia és Bulgária lesz házigazda hasonlóknak.

Előre tekintve – és különösen a következő pénzügyi tervezési időszakra gondolva – a Bizottság olyan mutatók kidolgozását szorgalmazza, amelyek a tartós eredményeket teszik mérhetővé, és ezáltal orientálni tudják a pénzeszközök felhasználását. Megfelelő feltételek mellett a társadalmi problémák súlyosságához lehet igazítani a társfinanszírozás mértékét is.

A Bizottság keresi annak a módját is, hogy miként lehetne egyszerűbbé tenni az uniós alapok felhasználását az összetett stratégiákhoz. A hátrányos helyzetű romák ugyanis több olyan problémával kénytelenek szembenézni, amelyet csak számos szakpolitikát és különböző alapokat átfogó holisztikus megközelítéssel, valamennyi idevágó szakpolitika – köztük a társadalmi és területi kohézió, a gazdasági fejlődés, az alapvető jogok, a nemek közötti egyenlőség, a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem, a foglalkoztatáshoz, az oktatáshoz, a lakhatáshoz, az egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz, az igazságszolgáltatáshoz, a sporthoz, valamint a kultúrához való hozzáférés – keretében lehet megoldani. A gyakorlatban azonban az ilyen javaslatok végrehajtása, és sok esetben már a kidolgozása is nehéznek bizonyult. A 2007 és 2013 közötti időszakban az Európai Szociális Alap a becslések szerint 76 milliárd eurót használ fel, amelynek mintegy 18 százalékát (több mint 10 milliárd eurót) a társadalmi kirekesztettség felszámolására fordít. A különösen sérülékeny csoportokból EU-szinten évente megközelítőleg egymillióan részesülnek e pénzügyi intervenciók előnyeiből.

Gondot jelent az is, hogy az igazgatási kapacitás fejlesztésére nyújtott jelentős támogatás ellenére egyes tagállamokban még mindig hiányzik a hatékony szervezet az uniós pénzeszközök befogadásához és hatékony nemzeti, regionális és helyi szintű koordinációjához. A tagállamoknak jobban kell koordinálniuk az egyes igazgatási szintek között, és javítaniuk kell a társadalom tájékoztatásának színvonalán.

Társadalmi befogadás az Európa 2020 stratégiában

A 2011-ben elkészülő roma-keretstratégia újszerű anynyiban is, hogy kapcsolódik a 2010-ben elfogadott Európa 2020 stratégiához. Ez a program a következő évtizedre a gazdasági és a társadalmi fejlődés terén iránymutatásként szolgál. Az Európa 2020 keretében a Bizottság 2010. december 16-án elindította „A szegénység és társadalmi kirekesztettség elleni küzdelem európai platformja” elnevezésű kiemelt kezdeményezését. A platform kimondja, hogy az egységes európai társadalom támogatás érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a romákra, mivel ők különösen kiszolgáltatottak a diszkrimináció, a munkanélküliség és a társadalmi kirekesztettség veszélyének. A platform egyértelműen kifejezi társadalmunk legveszélyeztetettebb tagjaival vállalt szolidaritásunkat, szolgálva azt a számszerű célkitűzést, amely szerint legalább 20 millió európai polgárt kell kiemelni a szegénységből.

Az Európa 2020 stratégiában a következő évtizedre tervezett fellépések gondolati magva a befogadó vagy inkluzív növekedés. Az inkluzív növekedés a munkaerőpiac peremén lévő egyének integrációjára, valamint a társadalmunk legveszélyeztetettebb tagjai számára nyújtott alapvető szociális szolgáltatásokra és megfelelő szociális védelemre irányuló erőfeszítéseket is jelenti. Az inkluzív növekedés a releváns szakpolitikák összehangolásával elősegíti a szegénység elleni küzdelmet, a képességek javítását, a szociális kohéziót, valamint a magasabb szintű foglalkoztatottságot.

A romák az Európai Unió legnagyobb számú kisebbségét képviselik, ugyanakkor ők jelentik a társadalmilag leginkább kirekesztett csoportot is. A legtöbb roma közösségnek számos hátránnyal kell megküzdenie, mint például a munkanélküliség, a szegregáció, a diszkrimináció, valamint a szociális szolgáltatásokhoz és ellátáshoz való korlátozott hozzáférés. Az ilyen, egymással összefüggésben álló problémák összetett feladatokat rónak ránk, és ennek megoldásához olyan átfogó megközelítésre van szükség, amely figyelembe vesz minden olyan területet, ahol a romák a gazdaságban és a társadalomban való teljes részvételüket nehezítő akadályokban ütköznek. Orvosolni kell a romák kirekesztettségének mélyebb okait,

különös tekintettel az oktatásra és a foglalkoztatásra. Az Európa 2020 célkitűzései ebben kívánnak segíteni.

A roma gyermekek számára például lehetővé kell tenni, hogy egyenlő esélyekkel indulhassanak el az életben. A Bizottság elkötelezte magát a kisgyermekkorú fejlődés támogatása, az iskolai és az óvodai elkülönítés megszüntetése, valamint az iskolai lemorzsolódás Európa-szerte jellemző jelensége elleni küzdelem mellett. A romák foglalkoztathatóságának javításához elengedhetetlen, hogy már kisgyermekkorban minőségi oktatásban részesüljenek.

A romák foglalkoztatottságának elősegítéséhez azt is meg kell vizsgálni, milyen módon biztosítható, hogy a felnövekvő fiatal roma generáció képességei megfelelje-

nek a munkaerőpiac jövőbeli szükségleteinek. A szakképzés hangsúlyozása mellett nem szabad megfelekezni a felsőfokú oktatáshoz való hozzáférés javításáról sem, amely a roma elit kinevelését segíti elő. Mindezen intézkedések előfeltételei a fiatal romák fenntartható munkaerő-piaci integrációjának.

A romák foglalkoztatási kilátásainak javítása tehát olyan kulcsterület, amelyre a Bizottság kiemelt figyelmet fordít. A jobb eredmény eléréséhez hasznosnak tartjuk a területi elv érvényesítését és a testreszabott támogatásokat, amelyek a helyi munkaerőpiacra való belépést segítik. Ahhoz, hogy az európai finanszírozás hatását fenntarthatóbbá tehessük, lehetséges eszközként szolgálhat a roma közösségek

igényeihez igazított szövetkezetek támogatása, a „szürke” gazdasági tevékenységek (önfoglalkoztatás útján történő) formalizálása – például mikro hitel programok támogatásával.

Ezenkívül a Bizottság kész minden újszerű javaslatot megfontolni (vagy akár kikísérletezni) annak érdekében, hogy növelje a roma-integrációt célzó beavatkozások hatékonyságát és eredményességét. Kész arra is, hogy a hiteles programokhoz eredményorientált pénzügyi forrásokat és szakpolitikai keretrendszerrel biztosítson. Meggyőződésünk, hogy a társadalmi kirekesztettség ördögi körét csak az EU, a tagállamok, az önkormányzatok, a civil szervezetek és a roma szervezetek összefogásával lehet meg-
törni.

ANDOR LÁSZLÓ

Született: Zalaegerszeg, 1966. június 3.

Tanulmányok

Középiskolai tanulmányait a zalaegerszegi Zrínyi Miklós Gimnáziumban végezte, 1984-ben érettségizett, majd a kötelező sorkatonai szolgálatát Szombathelyen teljesítette. 1989-ben végzett a Marx Károly Közgazdaságtudományi

Egyetemen (ma Corvinus), ahol okleveles közgazda diplomát szerzett. Az egyesült államokbeli tanulmányait követően (George Washington University, Washington) British Council ösztöndíjasként az angliai University of Manchesteren szerzett mesterfokozatot (M.A. Econ) fejlődés-gazdaságtanból (Development Economics) 1993-ban.

Ösztöndíjak

University of Oslo, Department of Political Science, Oslo – Norvégia (1992)

Department of War Studies, King's College, London – Egyesült Királyság (1995)

NIAS – holland társadalomtudományi akadémia, Wassenaar – Hollandia (2001–2002)

Széchenyi Professzori Ösztöndíj (2000–2003)

Pályája

1989 és 1991 között a Szakszervezetek Gazdaság- és Társadalomkutató Intézetének tudományos munkatársa. 1997 és 1998 között az egyesült államokbeli Rutgers University vendégtanára, ahol Magyarország és az Európai Községek közötti kapcsolatokat, illetve a magyar és közép-kelet-európai átalakulási folyamatokat oktatja. 2002 és 2005 között a Politikatörténeti Intézet kutatóvezetője. 2005-től a londoni székhelyű EBRD igazgatósági tagja. A testületben Magyarországot, Csehországot, Szlovákiát és Horvátországot képviseli. Egyetemi docens a Budapesti Corvinus Egyetem Közgazdaságtudományi Karán (Gazdaságpolitika Tanszék, jelenleg fizetés nélküli szabadságon), valamint a Zsigmond Király Főiskolán.

Rendszeresen publikál hazai és külföldi lapokban és folyóiratokban elsősorban gazdasági vonatkozású témákban. Napjainkig mintegy 25 tanulmányt és fejezetet jegez mások által szerkesztett könyvekben.

Andor László

Európai Tükör XVI. évfolyam 3. szám

(A szerző az Európai Bizottság tagja, a foglalkoztatásért, szociális ügyekért és társadalmi felzárkóztatásért felelős biztos)

Fejlesztünk, hogy fejlődhessünk

Az Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány (Szolnok) Társadalmi Megújulás Operatív Program „Horizontális célkitűzések megvalósítását elősegítő helyi közösségi kezdeményezések, programok támogatása” című pályázati konstrukció keretében létrejött „Fejlesztünk, hogy fejlődhessünk” című (TÁMOP-5.5.1./A-10/1-2010-0026) projektjének nyitórendezvényét sajtótájékoztatóval egybekötve tartotta március 10-én, Szolnokon.

Mint ahogyan arról a projektmenedzsment tájékoztatót, a pályázatot a Társadalmi Megújulás Operatív Program keretében valósítják meg. A Társadalmi Megújulás Operatív Program (továbbiakban TÁMOP) horizontális céljai minden kiírásban megjelennek, de emellett szükség van olyan fejlesztésekre, amelyek átfogóan, kifejezetten a horizontális célokra fókuszálva valósítanak meg fejlesztéseket. Ilyen a **„Fejlesztünk, hogy fejlődhessünk”** projekt, amely a helyi szereplők együttműködésén, azok részvételével elkészült szükségletfelmérésen alapul. A program alapvető célja a hátrányos helyzetű, elsősorban alacsony iskolai végzettségű, roma származású munkanélküliek integrációjának elősegítése, életminőségük javítása. A projekt a szükségletfelmérésekre alapozva olyan szakmai programot valósít meg, amelyek a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok társadalmi integrációját valósítják meg, hozzájárulnak az életminőség javulásához. A program a helyi szereplők bevonásával és együttműködésében kerül kialakításra.

A nyitórendezvényen a projekt bemutatása kapcsán elhangzott, hogy az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány a Társadalmi Megújulás Operatív

Program „Horizontális célkitűzések megvalósítását elősegítő helyi közösségi kezdeményezések, programok támogatása” című pályázati felhívásra benyújtott és támogatott **„Fejlesztünk, hogy fejlődhessünk”** (pá-

A projekt által érintett célközönség számára (Tiszabő, Tiszapüspöki, Szolnok), az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány a projekt keretében Információs Központot működtet az Alapítvány székhelyén.

lyázati azonosító száma: TÁMOP-5.5.1./A-10/1-2010-0026) című projektjét 2010. október 1-jén indította el, a projekt zárására 2012. február 1. napjával kerül sor.

A projekt keretében megszervezésre kerülő képzések a fiatal édesanyák fejlesztő programja és a munkaerőpiaci integrációs tréning. Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány a fenti két tréninget Szolnok, Tiszapüspöki és Tiszabő településeken élő hátrányos helyzetben lévő, a roma kisebbséghez tartozók részére valósítja meg.

A fiatal édesanyák fejlesztő program célja a fiatal édesanyákat összefogó klub megszervezése, szakemberek segítségével a gyermekek ellátásával, a háztartások vitelével kapcsolatos hasznos ismeretek átadása.

A konkrét ismereteken túl olyan alapkompenciák fejlesztése a cél, amely az élet számos területén hasznosítható, így például a munkavállalásban. Az édesanyák gyermekei számára a képzés időtartama alatt sokéves ta-

legalább egy gyermek édesanyja, illetve a családsegítővel való együttműködés.

A munkaerő-piaci integrációs tréning célja a tartós munkanélküliek részére életvezetési technikák és a munkavállaláshoz szükséges, hasznos ismeretek átadása, amellyel újra versenyképesek lehetnek a munka világában. A cél olyan kulcsképeségek fejlesztése, amelyek egy adott szakmában, szakismereten túl egyéb követelmények teljesítésére is alkalmassá teszik a munkavállalót. A program célja hozzájárulni a résztvevő munkaerő-piaci integrációjához, és társadalmi integrációjához. A munkaerő-piaci integrációs tréningen való részvétel feltételei volt a 18–35 életév, legalább általános iskolai végzettség, szociális segélyben részesülés, illetve a családgondozóval való együttműködés.

A projekt megvalósítását az is indokolja – tájékozta-

tott az Alapítvány elnöke –, hogy a célcsoport körében jellemző, hogy az alapfokú iskolai végzettség esetében a megszerzett tudás sok esetben hiányos. Erre nem lehet, vagy csak nagyon kemény munkával és támogató háttérrel – felépíteni az új ismereteket, ezért lényeges a felzárkóztatás, illetve a folyamatos segítő szervezet biztosítása – emelte ki az elnök asszony.

A sajtótájékoztatón a projekt megvalósítás kapcsán az egyik projekt munkatárssal, **Lukács Mihállyal** beszélgettünk.

– Ön a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke és az Országos Roma Önkormányzat elnökségének is tagja. 20 éves cigány érdekképviselői tapasztalattal a háta mögött milyen tapasztalatai vannak a képzések vonatkozásában?

– A tanulás és a munkavállalás során az emberek beleütköznek olyan nehézségekbe, amelyeket egyedül nem tudnak megoldani. Ilyenkor rosszul teljesítenek, és már el is megy a kedvük az egésztől. Ennek következtében elindulnak lefelé a lejtőn. Ilyenkor kell egy kis segítség. A különféle képzésekbe történő bevonás során az is célunk kell, legyen, hogy az emberek visszanyerjék az érdeklődésüket, a lelkesedésüket a tanulás, a munka iránt. Ehhez olyan oktatási tananyagot kell alkalmazunk, amivel könnyedén sikerélménye is lesz a képzésben résztvevőknek. Az Oktatási és Továbbképzési Központ Alapítvány „Fejlesztünk, hogy fejlőd-hessünk” programját azért is tartom jó kezdeményezésnek, mert a projekt keretében megvalósuló képzéseknek számos pozitív hatása van. Egyrészt olyan ismer-

tekkal gazdagodnak a képzés során a résztvevők, mely által felelősen és tudatosan nevelhetik gyermekeiket, javítva ezáltal a gyermekek szocializációs környezetét, mely meghatározó a későbbi életszakaszokban. Másrészt azzal, hogy képzésre járnak, elsajátítják azokat a készségeket, amelyek a tanulásához nélkülözhetetlenek, így a későbbiek során könnyebben megfogalmazódik bennük az igény, hogy maguktól, saját akaratuktól vezérelve vegyenek részt képzéseken. Mindenki tisztában van az-
al, hogy egy képzett aktív korú, fiatal munkaerőre nagyobb kereslet van a munkaerőpiacon. A tanulás, a munka tartást ad, segít az integrálódásban.

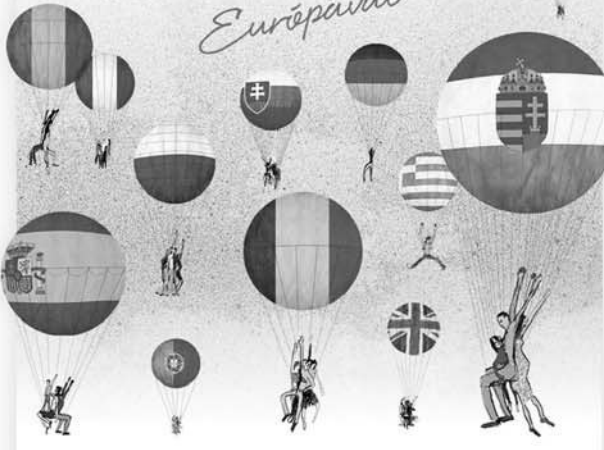
– Cigány kisebbségi önkormányzati képviselőként Ön napi szinten szembesül a munkavállalás problémáival. Helyi szinten mennyire tudják bevonni a hátrányos helyzetű embereket az oktatásba, továbbképzésekbe?

– Az oktatásnak már kicsi korban fontos szerepe van az életünkben. Alig hét évesen iskolába megyünk, s persze ezután jönnek a nehezebb dolgok. Sok tantárggyal találkozunk, amelyek tananyagát el kell sajátítanunk. Ki jól, ki rosszul veszi ezeket az akadályokat. Vannak gyerekek, akik nem értik a szöveget, ennek ellenére készülniük kell. Kudarc éri őket, lehet, hogy elmegy a kedvük az egész tanulástól, és sajnos az is előfordulhat, hogy nem akarnak iskolába járni. Ugyanakkor mindenhol azt hallják, hogy tanulni kell, mert felnőtként csak képzett emberként lehet munkájuk. Az elmondottak igazak a felnőttekre is. Nagyon nehéz bevonni, visszahozni a tanulásba azokat a felnőtteket – még a fiatalokat, fiatal felnőtteket is –

MILLENNÁRIS • 2011. ÁPRILIS 2.

-CSALÁDÜNNEP-

Európával

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium Szociális-, Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkársága szeretettel meghívja Önt és kedves családját
Európa a családokért, a családok Európáért
címmű Európai Népesedési és Családügyi Hét záróeseményére, a
Családünnepe Európával
címmű egész napos fesztiválra. Házigazda: Bakos Pirokka és Zugmann Zoltán
A fesztiváltól egész nap élő adásban jelentkeznek be a Duna Televízió.

eu 2011.hu NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTERIUM

Program

10.30-11.30 | Ünnepeles megnyitó
(Európa Családnapjának felavatása (Kő Boldizsár szobrászművész alkotása)
Nyitóbeszédet mond: Győri Enikő, európai uniós ügyekért felelős államtitkár, Soltész Miklós, szociális, család- és ifjúságügyi államtitkár, Révendi Béce parlamenti államtitkár

9.30-23.00 | Színpadi produkciók

Fogadó

9.30 | Levente Péter megnyitó 10.00 | Vaskakas Bábszínház
11.00 | Égből Pottyant... 12.30 | Kalácsa Koncert
14.00 | Holddala Nap Zenekar 15.00 | Misztrál lemezbemutató koncert
15.45 | Csukás István 75. születésnapjának köszöntése 16.00 | Gryllus Vilmos koncert
17.00 | Szalóki Ági és zenekara: Güngölli 20.00 | Szalóki Ági és zenekara: Kishű koncert
21.30 | Prímásparád 23.00 | Táncháza a prímásokkal

A koncertek között a Dumasínház előadói szórakoztatják a közönséget.
Pódiumbeszélgetéseken neves politikusokat, sportolókat és művészeket szólaltatnak meg a Duna Televízió műsorvezetői.

Utacszínház

12.30 | Törzsház: Mirkó királyfi 13.30 | Árgyelán Színház: Angyalbárányok
14.30 | Vándor Vokál 15.00 | Görmöbő Kompania
16.00 | Csibőricke Magyar Hangszerművés Céh

Szabadtéri Színpad

11.30 | Magonc Koncert 13.00 | Kutyaölőköl 14.00 | Sic Transit
15.00 | Falkafolk Koncert 16.30 | Szirtés Edina „Mókás” Nagy János és zenekara
17.30 | Makám koncert: Szindbád Színpadi produkciók

19.00 – 20.30 | Eseményszűrő

- Európa Regejáró (Szabadtéri Színpad)
- Tánccal történelmünk – látványos táncjáték
- Európa tűz rózsája – lámpások egy tánc és golyalás tűzszonglóról
- (Közreműködnek: Garabonciás Golyalás Utacszínház, Győri zsidóforgatók, Kenderke Táncegyüttes, Tündök zenekar, Vándor Vokál, Csillagszeműk Táncegyüttes, Tűzszonglóról és tűz akrobaták, Makovecz Pál fúvós zenekara, Kormorán)

10.00-18.00 | Egész napos programok

- Európa Meseváros a Fogadóban
- Családi kalandozás Európa mesevárosában
- Interaktív játékok, varázslatok Európa kincsesládából kicsiknek és nagyoknak
- Földj: családi utazás Brüsszelbe
- A galérián játszóház, könyvkuckó, gyermekkönyv illusztrátorok kiállítása és alkotóműhely
- Nemzetek Kertje a Millenáris Parkban - Kézművesek Utcája
- Európa Izei - Barangolás Európa mozaik térképén
- Meselabirintus - Mindent járó körhinta

akik tele vannak kudarc élményekkel. Mint már említettem, ha tanulási akadályokba ütköznek, az azt is eredményezheti, hogy fel-

hagynak az egészszel, ott-hagyják a tanfolyamot, az iskolát. Sokszor az önbecsülés, az önbizalom hiánya az oka annak, hogy nem mer-

nek belevágni egy-egy tanfolyamba, iskolába, mondván, „úgysem tudom végig csinálni”. Ez egy ördögi kör, hiszen ha valaki nem tud tanulni, nem lesz képzettsége, ha nincs képzettsége, nincs munkája, ha nincs munkája, nem tudja eltartani magát és családját, nem tud biztos hátteret biztosítani a gyermekei tovább tanulásához, akik szinten konzerválódhatnak ebben a helyzetben. Nagyon sok esetben pusztán az anyagi ellehetetlenülés az oka annak, hogy valaki nem tudja vállalni a tovább tanulást. A „Fejlesztünk, hogy fejlőd-hessünk” program készség-fejlesztő program is, hiszen megtanítja a résztvevőket az akadályok felismerésére. Így ha a résztvevők megtanulják felismerni ezeket az akadályokat, és megtanulják azt is, hogy hogyan kell kezelni őket, akkor a tanulás és egyben az oktatás is szórakoztató tevékenységgé válik.

– A projekt által érintett településeken a legnagyobb problémát a mun-

kanélküliség jelenti, a második legsúlyosabb probléma ezzel összefüggésben a szegénység. Az alulképzettség mennyire jellemző a projekt három településén?

– Az alulképzettség az egyik meghatározó oka a munkanélküliségnek. Éppen ezért nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tény, hogy az iskolapadot elhagyva sem fejeződik be számunkra az oktatás, hiszen egyre több munkahelyen követelmény a továbbképzés. Rengeteg oktatási intézményben fejleszthetjük tudásunkat, képességeinket. Ugyanakkor a munkanélküli embereknek is fel kellene hívni a figyelmét arra, hogy próbáljanak ne elszülyedni a jelenlegi helyzetben, hiszen a tanulóhoz vezető úton már azzal is elindulhatnak, ha egy-egy helyi előadáson részt vesznek. A munkahelyteremtés mindenhol általános probléma, ugyanakkor a munkavállalás feltétele ma már mindenhol a képzettség. Ebben a régió-

ban – hasonlóan az ország egyéb területeihez – a különféle iparágak megszűnése munkanélküliek ezreit termelte ki, akiknek egy része számára esély sincs az elhelyezkedésre. Miért? Azért, mert annak idején pályakezdőként kerültek be az üzembe, dolgoztak 25–30 évet, s más képesítéssel nem rendelkeznek. Az elhelyezkedési probléma azonban ugyanúgy halmozottan jellemzi azokat a fiatalokat is, akik alacsony képzettségűek. Nekik szinte esélyük sincs az elhelyezkedésre. Fontosnak tartom, hogy ezeket az embereket újra meg kell tanítanunk tanulni. Fel kell ráznunk azokat az embereket, akik már évek óta munkanélküliek, tudatosítanunk kell bennük, hogy ők is érnek annyit, mint mindenki más, ők is képesek tanulni, dolgozni. Nagyon fontos a motiváció.

– Mindez hogyan valósul meg a projektben?

– A képzések több területre kiterjednek, amelyek összességében átfogó ismereteket nyújtanak a képzésben résztvevőknek. A fiatal édesanyák fejlesztő programja keretében a fiatal édesanyák tanulnak többek között kommunikációs ismereteket, a háztartás vezetésével összefüggő ismereteket, megtanulják a családi költségvetés készítését, életvezetési, csecsemő és gyermekgondozási, elsősegélynyújtási ismereteket, ugyanakkor kiemelt figyelmet kap a képzés során a konfliktuskezelés, illetve az egyéni fejlesztés is. A munkaerő-piaci integrációs tréning egyik alaptárgya szintén a kommu-

nikációs ismeret, ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetünk az önértékelésre, az önismeretre és természetesen a munkaerő-piaci (re)integráció érdekében a munkaviszony létesítéséhez kapcsolódó gyakorlati ismeretek, a munkaadó és munkavállaló jogai, kötelezettségei és a munkaviszony létesítésével összefüggő jogi ismeretek elsajátítására.

– A projektet mindhárom településen mentorok és cigány kisebbségi önkormányzati szakemberek segítik. Mi az ő szerepük? A képzés megvalósítását követően milyen feladataik lesznek?

– A projekt lebonyolítása során fontos szerep jut a mentoroknak és cigány kisebbségi önkormányzati munkatársaknak, hiszen ők azok, akik már tapasztalt vezetők, iránymutatást és támogatást nyújtanak és segítik az egyén személyes fejlődését is. Segítenek eligazodni a különféle helyzetekben, beletanulni új feladatokba, szerepkörökbe, válaszolnak a kérdésekre, tájékoztatást és tanácsokat adnak. A képzéseket követően a helyi szintű együttműködés kiszélesítése érdekében létrehozunk egy segítő mentorhálózatot. Ennek célja, hogy a képzés befejezése után is folyamatos támogatásban részesüljenek a képzésben résztvevők.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Marsi Edit

A Fiatal Édesanyák Fejlesztő Programja és a Munkaerő-piaci Integrációs Tréning képzési időpontjai

Helyszín	Fiatal édesanyák fejlesztő programja	Munkaerő-piaci integrációs tréning
Szolnok	2011.02.26. 2011.03.19. 2011.04.23. 2011.05.21. 2011.06.25. 2011.07.23. (vizsganap)	2011.02.26. 2011.03.12. 2011.04.16. 2011.05.14. 2011.06.18. 2011.07.16. (vizsganap)
Tiszabő	2011.02.23. 2011.03.16. 2011.04.20. 2011.05.18. 2011.06.22. 2011.07.20. (vizsganap)	2011.02.23. 2011.03.16. 2011.04.20. 2011.05.18. 2011.06.22. 2011.07.20. (vizsganap)
Tiszapüspöki	2011.02.26. 2011.03.12. 2011.04.16. 2011.05.14. 2011.06.25. 2011.07.16. (vizsganap)	2011.02.26. 2011.03.12. 2011.04.16. 2011.05.14. 2011.06.25. 2011.07.16. (vizsganap)

Szóról szóra

A PanoDráma 2 éves szociokulturális programsorozatának, a Jelinek-projektekét követő harmadik darabja március 10–12-én került bemutatásra a Trafóban. A magyar romák elleni gyűlöletet 60 órányi interjú alapján mutatták be egyedi formában. A multimédiás dokumentumszínházi előadás után a közönség találkozhatott az alkotókkal.

A „Szóról szóra” a magyarországi 2008–2009-es romák elleni támadássorozat tényeiből kiindulva vizsgálja a magyarországi többségi társadalom reakciót és felelősségét a mai hazai légkör kialakításában. A statisztikák alapján a gyilkosságokat ugyan egyértelműen elítéli a magyarországi fehér lakosság 90%-a, mégis több mutató szerint ugyanezen csoport 95%-a kisebb-nagyobb mértékben rasszista, ha a cigányokról van szó... Ezzel az utóbbi adattal próbálják meg szembesíteni a közönséget. Úgy vélik, ha ez sikerül, akkor kezdek dolgozni a probléma megoldásán.

Az előadásban elhangzó szövegek a verbatim (szó szerinti) munka elveinek megfelelően eredeti anyagok, melyek hosszát és sorrendjét az alkotók határozzák meg anélkül, hogy a szövegeket a legcsekélyebb mértékben is stilizálnák vagy átírnák. (A verbatim színház ismérve, hogy valós interjúkat szó szerint használ fel.

Hozzáírni, stilizálni tilos, szerkeszteni, kihúzni lehet.) A produkció egy nemzetközi csapat közösségi munkájával készült, melyben elsősorban színészek, dramaturgok és drámaírók alakítják a végső produkció formáját. **Michael Bhim** és **Mihaela Michailov** (RO) hazájuk legismertebb fiatal drámaírói közé tartoznak, fő profiljuk a dokumentarista színház, ahogy a német **David Schwartz** és **Schermann Márta** rendezőknek is. A német Rimini Protokoll vezető dramaturgja, **Sebastian Brünner** egy hetes workshopot tartott a kreatív teamnek megismertetve velük saját módszerük alapjait és metodológiai tanácsokkal, intenzív visszajelzésekkel segítette a munkafolyamatot. A több mint 60 órányi anyagból összeválogatott idézetek tehát szó szerinti tolmácsolásban kerültek „színpadra”. A túlélőkkel, hozzátartozókkal, ügyészekkel, rendőrökkel, a helyi kisebbségi önkormányzat vezetőivel és polgármesterekkel

készített szöveges interjúk mellett filmes dokumentumok, a közszereplők publikus megnyilvánulásai és a médiában megjelent kommentárok segítettek rekonstruálni a történeteket.

Szó szerinti idézetekből áll össze színházzá a romák elleni támadássorozat

„Akkor ideje leírnom a Cigány Superman felszerelését. A lényeg a jól láthatóság és rejtőzködés keresztezése. A Cigány Supermant messziről fel kell tudni ismerni így biztonságot sugározva. A páncélja citromsárga lesz, de alatta viselhet más színt, hogy ne legyen egyszínű. Például zöldet vagy lilát, de csak egy színt. A lábán vékony fémcsizma lesz. Elöl a lábán a térdén és felül is páncél. Lesz egy teljes mellvéd, mi ujjnyi vastag páncél lesz, mi a mellé hasát és hátát védi ütéstől, szúrástól és golyótól is. A vállán is lesz páncél.

Mind sárga. A karján már csak valami vastagabb bőrpáncél lesz. A kezén meg bőrkesztyű. Kellene egy sisak is, hogy ne lehessen fejbe vágni. (...) A Cigány Supermannak kell, hogy legyen bajsza, hogy tekintélyt sugározzon, de ne legyen szerintem szakálla.” (Cigány Superman – internetes feladat)

Te kinyitnád az ajtót...?

„Pont így volt egy francia ágy volt itten. Na, most a kettő gyerek, a fiú az velem aludt, így. A fejük így volt, pont az ablak mellett. Én persze kint aludtam a szélen, hogy le ne essenek. ...halvány gőzöm se volt, csak azt vettem észre, hogy lobog a ház. Az utolsó lövés, az utolsó-, az már nagyot szólt. Arra kelttem fel. Felugrottam. ...Az első ajtó a kijárat ajtó volt, a kulcs szabályosan beletört. Beletört a kulcs. Ez volt a szerencsém, és ezt izéltem én is, hogy másképp nem, mert hogyha én kimegyek, mert pont így lövöldözött, pont így, az ajtóban szinte.” (Gyettinás Tibor, a piricsei támadásról)

Előadták: **Bánki Gergely, Michael Bhim, Feuer Yvette, Mihaela Michailov, Ördög Tamás, Schermann Márta, David Schwartz, Szamosi Zsófia, Urbanovits Krisztina**

Koncepció és a próbákat vezette: **Lengyel Anna**

(További információ:
www.trafo.hu)

Egymásnak ítélve

A 21 évvel ezelőtti marosvásárhelyi véres történeteket és az ottani cigányság magyaroknak nyújtott segítségét idézi fel az *Egymásnak ítélve – Fekete március Marosvásárhelyen* című könyv, amely visszaemlékezéseket és fotókat is magában foglal. Az angol és magyar nyelvű kötetet március 17-én mutatták be Budapesten, a Terror Házában.

A Schmidt Mária (a múzeum igazgatója) és Bernáth Gábor szerkesztette kötetben interjúk sorozata olvasható, s elsősorban a marosszentgyörgyi cigányoknak állít emléket. Ők voltak azok, akik az 1990-es marosvásárhelyi pogrom idején a magyarok segítségére siettek.

Schmidt Mária, a Terror Háza Múzeum főigazgatója a könyv bemutatóján kiemelte, hogy ami több mint 20 éve Marosvásárhelyen történt, azt el kell kezdeni „kibeszélni” a románoknak és a magyaroknak. „Kezdjük el ennek a nagyon fájó sebnak, ami a két szomszédos nemzetnek egy máig üszkösödő sebe, a kibeszélését” – fogalmazott a főigazgató. Kiemelte, jövő tavasszal román-magyar konferenciát tartanak az eseményekről a Terror Házában.

A könyvet **Balog Zoltán**, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára és **Tőkés László** európai parlamenti képviselő méltatta. A rendezvényen megjelent **Farkas Flórián**, az Országos Roma Önkormányzat elnöke is.

Tőkés László úgy fogalmazott, ritka pillanatait a történelemnek, amikor sikerül helyreállítani a természetes együttérzés és szolidaritás állapotát; a régóta le-

szakadt, megosztott, egymásnak uszított magyarok és cigányok egymásra találtak Marosvásárhelyen. Annyira magától értetődően természetes, humánus és emberi volt, hogy éppen ez a varázsa ennek – mondta a képviselő. Szerinte, ha Magyarországon a cigánykérdést nem tudnák úgy kezelni, hogy helyreálljon az egység és együvé tartozás, az tragikus és végzetes volna. A cigánykérdés miközben európai ügynek számít, nemzeti ügyként kell vele foglalkozni – hangsúlyozta, hozzátette, a magyarországi az modellértékű kísérlet.

Balog Zoltán szerint a könyv egyik mondanivalója, hogy elhiggyük, rajtunk múlik, hogyan folytatódik a történet. A könyvben a befogadás, a megaláztatás, az elutasítás egyaránt megjelenik, szép és jó, rossz és igaz történetek egyaránt vannak. Kifejtette: annak a jegyében indult el a fekete március dokumentálása, hogy miközben annyi rossz, de igaz történetünk van, ezekkel szemben sorakoztassuk fel azokat a történeteket, amelyek igazak és jók. A cigányok, akik akkor kiálltak a magyarok mellett, megakadályozták egy polgárháborús helyzetet a városban, sok ember életét megmentették azzal, hogy a román erőszakot nem engedték eluralkodni – hangsúlyozta az államtitkár. Ba-

A múlt

1990 márciusában Marosvásárhelyen a magyarok tüntetést tartottak az anyanyelvi oktatásért. A *Vatra Romaneasca* elnevezésű nacionalista szervezet 13 busznyi, husángokkal és fejszékkel felfegyverkezett, zömében ittas román nemzetiségű „tüntetőt” szállított Marosvásárhelyre Maros megye több településéről, akik megtámadták a város egy nappal korábbi feldúlása, **Sütő András** megsebesítése, az RMDSZ székház szétverése ellen békésen demonstráló magyar nemzetiségűeket. A románok randalírozása ellen a magyarok is az utcára vonultak, és március 20-án szabályos csata alakult ki, öt halottal és közel 300 sebesülttel. A román parasztok támadásaitól meghátrálásra kényszerült magyarok védelmére többek között környékbeli cigányok is a városba érkeztek, és elkergették a románokat. Ekkor hangzott el az azóta is sokat ismételt köszöntés: „Ne féljete magyarok, itt vannak a cigányok!”

A zavargásoknak végül a román hadsereg vetett véget. A rendbontások után több magyar és magyar ajkú cigány is koncepciók per áldozata lett. A marosvásárhelyi pogrom részeként három magyart, **Csipor Antalt**, **Gémes Istvánt** és **Kiss Zoltánt** szándékosan halálra gázoltak, és a pogromért a magyarokat és cigányokat ítélték el, miközben a tényleges felelősöket a mai napig nem azonosították. Az ügyészégi vizsgálatok során 30 ember ellen emeltek vádat, akik egytől-egyig magyar, illetve roma nemzetiségűek voltak. Többségük egy év börtönbüntetést kapott. A legsúlyosabb ítélettel a Magyarországra menekült **Barabás Ernőt** és **Cseresznyés Pált** sújtották, ők tíz év szabadságvesztést kaptak. **Szabadi Bélát** 6 év szabadságvesztésre ítélték. A marosszentgyörgyi románokat, akik részt vettek a görgegy-völgyi románokat szállító teherautók feltartóztatásában, egységesen két év szabadságvesztésre ítélték, amelyet le is töltöttek.

log a könyvbemutatón arról is beszélt, hogy a jó és rossz történeteket mesélők küzdelme egyenlőtlen, mert a különböző nemzetiségek együttéléséről több a rossz történet. Szerinte nem lehet

azt mondani többségnek, hogy „szeressétek egymást”, de azt racionálisan el lehet magyarázni, hogy nincs más lehetőség, mint az együttélés, és ebből érdemes a legtöbb pozitívumot kihozni.

A gyermekotthonban élő fiatalok tavaszköszöntő bálja

A Nevelőotthonok Nemzetközi Szövetsége Magyarországi Egyesülete a Stefánia Kulturális Központban tartotta március 27-én a Tavaszköszöntő Bált a Honvédelmi Minisztérium támogatásának köszönhetően.

1948-ban az UNESCO támogatásával alapították a Nemzetközi FICE-t, alapokmánya szerint a gyermekek jogaiért száll síkra nemzeti, faji vagy vallási hovatartozásra való tekintet nélkül. Érdeklődése középpontjában azok a gyermekek állnak, akik fizikai, pszichikai és szociális fejlődésüket veszélyeztető körülményeik miatt nem nevelkedhetnek vér szerinti családjukban.

A FICE Magyarországi Egyesülete 1989. május 13-án alakult meg. Az Egyesületnek jelenleg közel 200 egyéni, 12 tiszteletbeli, valamint 73 intézményi, 28 lakásotthon és 52 fő nevelőszülő tagja van. Ez összesen 8400 gyermeket jelent. Az Egyesület nem kis célt tűzött maga elé: a gyermekotthonokban, egy családiasabb környezetben megvalósuló, hatékonyabb nevelés elősegítését, az innen kikerülő fiatalok sikeresebb társadalmi beilleszkedése érdekében.

A szervezet – a megalakulás óta eltelt több mint két évtized során – következetesen képviseli az állami gondoskodás rendszerében nevelkedő gyermekek érdekeit. Ennek

jegyében minden olyan alkalmat megragad, amivel hozzájárulhat a gyermek- és lakásotthonokban, nevelőszülőknél felnövő gyermekek sikeres társadalmi integrációjához, ezért teremtette meg – egyebek között – a Tavaszköszöntő Bált mára már sokévesse vált hagyományát is, ahol a gyermekeknek lehetőségük van a társas érintkezés, az egymás előtt való megjelenés és a kulturált szórakozás gyakorlására. Az állami gondoskodásban nevelkedő gyerekek egyébként nem jutnak el olyan helyekre, ahol báli ruhát, öltönyt vehetnek fel és megtapasztalhatják a kulturált környezet nevelő hatását. Ezért tartja fontosnak a szervezet ezt a rendezvényt.

A március 27-i rendezvényre, az ország huszonegy gyermekotthonából érkezett mintegy százhatvan-százhetven fiatal. Belépőjük egy-egy tálca sütemény volt, amelyet maguk készítettek, a lányok többsége pedig olyan ruhában érkezett, amelyet saját maga tervezett és varrt meg.

Fotók: Krasznai-Nehrebeczky Mária

A VOLT FESZTIVÁLON LESZ A HIVATALOS EU-ZÁRÓBULI

Június 28-ától öt napra Európa színeibe öltözik Sopron, a VOLT Fesztivál ad otthont ugyanis az Európai Unió Tanácsának Magyar Elnöksége hivatalos záróbulijának. A nagyszabású és tartalmas programra az EU 27 tagállamából érkeznek fesztiválozók és művészek, a résztvevőket Európa Kemping és Európa Konyha is várja. A VOLT első napján European Gipsy Rocks! címmel számos ország neves előadói lépnek fel, többek között **Emir Kusturica** és az Asian Dub Foundation.

A magyar elnökség kiemelt témájához, a roma stratégiához kapcsolódóan június 29-én az European Gipsy Rocks! elnevezésű program keretében a VOLT Fesztivál több színpadán számos tagállamból, valamint Magyarországról egyaránt, a roma kultúrát reprezentáló produkciókkal találkozhat a közönség. Jelen lesz a világhírű filmrendező és zenekara, az Emir Kusturica & the Non Smoking Orchestra, az Asian Dub Foundation, a spanyol **Mahala Rai Banda**, a francia Lo'Jo, az osztrák–cseh–magyar szuperprodukció a Deladap!, az olasz Figli di madre Ignota, a Gipsy.cz, **Riva Starr** pedig erre az alkalomra egy speciális DJ-szettel készül.

A hazai színeket többek között a Parno Graszt, az Analog Cuvée, a Szilvász Gipsy Folk Band, a Romano Drom és a Váradi Roma Café képviseli. A VOLT borfesztivál-színpadán ezen a napon a roma táncházé és jazz produkcióké lesz a főszerep, és még a gyermekprogramok között is szerepel mesejáték roma népzenei elemekkel.

MAGYAR ROMA FESTŐNŐK TÁRLATA AZ UNESCO PÁRIZSI SZÉKHÁZÁBAN

Négy magyar roma festőnő műveiből nyílt tárlat az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének (UNESCO) párizsi székházában.

Az Európai Unió soros magyar elnökségének égisze alatt rendezett kiállítást **Laurence Argimon-Pistre**, az Európai Bizottság UNESCO-képviselőjének vezetője és **Bogyay Katalin** magyar UNESCO-nagykövet nyitotta meg.

Bada Márta:
Túl az Óperencián

A kulturális sokszínűség fontosságát hirdető *Romantikus utak* című tárlaton **Oláh Jolán**, **Bada Márta**, **Orsós Teréz** és **Oláh Mara** 42 munkája látható. A festmények a KuglerArt gyűjteményéből érkeztek Párizsba.

Szuhay Péter, a Néprajzi Múzeum gyűjteményvezető muzeológusa, a kiállítás kurátora elmondta: a válogatás érdekessége, hogy kettős értelemben mutatja meg a kisebbséghez való tartozást, azaz azt, hogyan határozza meg magát egy roma nő. „A nő kiszolgáltatottsága nemcsak a férfiakkal szemben, hanem a többségi csoporttal szemben is megjelenik” – hangsúlyozta. A kurátor az alkotók közül Oláh Mara munkáit tartja a legizgalmasabbnak. Ezek egyfajta társadalmi felelősségek: a festőnő ugyanis képeit szövegekkel látta el, s így tulajdonképpen üzen is a művészetével, amely arról szól, hogy saját személyes történeteit hogyan értelmezi a festészetben.

A megnyitót követően a Magyar Állami Népi Együttes Magyar Rapszódia című műsorát nézhették meg az érdeklődők az UNESCO dísztermében. A táncstben egymást váltó képekben a Kárpát-medence paraszti hagyományainak kavargó sokszínűsége tűnik fel: a magyar, román, szlovák, cigány táncokat a népzenei kultúra legszebb dallamai kísérték, de az együttes zenekara önálló számokat is előadott.

Spanyolországban is nyílik egy romák életével foglalkozó magyar kiállítás a magyar EU-elnökség programjainak részeként: a Valenciái Etnológiai Múzeumban szerdától a spanyol és a magyar cigányok életéről és társadalmi megítélésük történetéről a budapesti Néprajzi Múzeummal közösen készített fotókiállítás tekinthető meg, amelynek szintén Szuhay Péter a kurátora. A Spanyolországot és Magyarországot rokonító közös pontok egyike, hogy az Ibériai-félszigeten is jelentős cigány népesség él, még ha arányát tekintve kisebb is, mint a Kárpát-medencében. A problémák mellett az értékek is közősek, hiszen a sokszínűség nemcsak Európa, de egy-egy ország kultúráját is gazdagabbá teszi. A budapesti Néprajzi Múzeum rendezésében megvalósuló kiállítás a cigányokról készített fotók segítségével a többségnek a cigányságról alkotott képét és a cigányok ezzel jórészt ellentétes önképét igyekszik bemutatni és értelmezni.

Balogh Mátyás, a mesemondó

1918. május 16-án született a Dráva melletti Góla községben. (Akkor még Somogy megye. Trianon óta Jugoszláviához tartozik.) Apja Csonka István. Mivel a beás cigányoknál nem volt szokás az anyakönyvvezetőnél, illetve a templomban kötött házasság, Balogh Mátyás is az anyja nevét viselte. Később Gyékényes, Csurgó és Nagykanizsa környékén lakott több helyen is. Az 1930-as évek közepén végleg Órtilosban telepedett le. Pontosabban Órtilos és Szentmihályhegy között a Viszafolyó-patak mentén az erdőszélén lakott a „Londonnak” nevezett cigánytelepen. Feleségét, Orsós Máriát Miklósfáról (Zala m.) hozta férjhez 1936-ban. Három gyermekük volt: József, Rozália, Sándor. A mesék gyűjtésének kezdetén 1957-ben József 14–15, Rozália 13–14, Sándor 3 éves volt. Édesapjuk meséinek ők voltak az első számú közönsége.

Balogh Mátyás 12 éves korában már egy téglagyárban dolgozott. Apjától gyermekkorában tanulta a teknővájás mesterségét. Mivel ez rendszeres megélhetést nem biztosított, mellette Mátyás más foglalkozásokkal is próbálkozott: fiatal házasként feleségével hat hónapos részes aratók (summások) voltak Kaposmérőn a „banko-

soknál”. 1932–1952 között többszöri megszakítással vasúti pályamunkás volt. A hadifogságban szerzett súlyos asztmája miatt azonban a vasút tovább nem alkalmazta. Ezután lovat vett, fuvarozott, feles földben, majd bérleti földön gazdálkodott. Felesége napszámba járt az erdészethez, dolgozott a Vízügyi Igazgatóságnál, pontosabban a Dráva és Mura folyók szabályozásánál, az úgynevezett „kövezésnél”.

1938–1945 között nyolc évig volt katona, benne két évig szolgált a fronton. 1945. január 12-én szovjet hadifogságba esett, onnan 1948-ban került haza. Miközben Mátyás a fronton volt, családját 1944-ben az itteni cigány családokkal együtt Csáktornyára internálták. 1945 áprilisában szabadultak ki. Bár az itteni cigány csoportot a haláltáborig nem vitték, közülük sokan estek a bombázásoknak áldozatul.

Balogh Mátyás arra a kérdésre, hogy milyen anyanyelvű, melyik nemzethez tartozik – miként a telepen mások is – öntudatosan vallotta: *bãjás*, amit a magyar szakirodalom általában *beás*-nak jegyez le. Közülük nem mindenki, de Mátyás bácsi tudott arról, hogy az ő nyelvük „*hasonlít a románra, azt is mondják, hogy mi románok vagyunk*”. Az irodalmi román nyelvet azonban bevallása szerint csak részben értette. Romániáról szinte semmit sem tudott, csak azt hallotta, hogy van valahol egy ilyen ország. Azt viszont, hogy ők románok lennének, visszautasította. Az itteni cigány csoportnak volt beás öntudata, mai szó-

használattal élve, identitástudata. Bár történelmi mélységű emlékeik az eredetükről nincs, „*tartásuk*” főleg a más cigány csoportokhoz való viszonyításban fejeződött ki. Magukat erkölcsösebbnek, tisztelettudóbbnak, becsületesebbnek tudták. A nem beás cigányokkal (minden más törzshöz tartozó cigány csoportot általában csak *muncsánnak* neveznek) a házasságokat ellenezték, még egy esetleges magyarral vagy horvátal történő „*vegyes házasságot*” is nagy szégyennek tartottak.

Az őrtilosi cigányok katolikusok, nem egy közülük rendszeres templomba járó, mélyen vallásos ember.

A beás cigányok nem véletlenül kerültek a nagyobb erdők szélére. Földesuraiknak a lakhatás ellenében fakitermeléssel fizettek, *robotra* jártak. Kiváló favágók voltak, a férfiak többsége kiváló mestere a különböző méretű teknők és *melencék* készítésének. Balogh Mátyás fő foglalkozása is teknővájó volt, lényegében ebből tartotta el a családját. A Dráva és Mura folyók árterületén húzódó galériaerdők gazdáitól megvett egy-egy nagy nyárfát vagy fűzfát, azt „*résziből*” feldolgozta. Az

elkészült kisebb-nagyobb sózó-, mosó-, dagasztó, fürdőteknők, *melencék* egy része a fa gazdájáé lett, más része a munkadíj fejében Mátyásé maradt. A teknőkre gyakran valamelyik faluban már előre rendelése volt. Ha még nem, akkor kötéllel átkötve, fejszével vállra fogva a nagykanizsai piacra, vásárra vitte eladni. Előfordult, hogy pénze vonatra nem lévén, a 25–30 km-es utat Kanizsáig a súlyos teknővel gyalogszerrel tette meg. Mindig volt vevője. A kisebb hasítékokból fakanalat (zsírsütő, lekvárfőző, szappanfőző, rántáskeverő kanalakat) faragott. Ezzel olyankor foglalkozott, ha nem volt teknőmunka, vagy rossz volt az idő, ugyanis a nagyméretű teknőket mindig a szabadban, a fa kivágásának helyén faragták. Bár a teknővájás kizárólag férfimunkának számított, a kanálfaragásba felesége is besegített. A teknővájás fő eszközei: a *cigányfejsze* és a *szalukapa*. A teknőkészítés hivatalosan nem számított kisiparnak, külön iparendély nem kellett hozzá. Bár lehetséges, hogy az 1960–70-es években a murakeresztúri termelő-szövetkezettel volt valami szerződéses munkaviszo-

nya. Balogh Mátyás teknői mester-készítmények voltak, 1974-ben vagy 75-ben munkáit kiállításon is bemutaták.

Keresetéből az 50-es évek végén mai szemmel csak nyomorúságosan tudta családját fenntartani. A cigánytelepen általában döngölt agyaggal vagy szalmával fedett kunyhók között a két cseréppel fedett háziköztül mégis az egyik az övé volt, ami ebben a mikrokörnyezetben bizonyos tekintélyt adó „jólétnek” számított. Ez a házi is egyetlenegy 18 négyzetméteres helyiségből állt, szoba, konyha, kamra céljait egyaránt szolgálva. A lakásban nekik már volt asztaluk, két ágyuk, ülőalkalmatosságuk, míg a másik kunyhókban akkor még többnyire csak hasított dorongfából összeállított széles, alacsony fekhely volt az egyetlen bútordarab.

1977-ben tett újabb látogatásom idején Balogh Mátyás már – részben tanácsi segítséggel – Őrtilosban egy szerényebb, volt parasztházban lakott családjával, ami számára óriási társadalmi előrehaladást jelentett. Ekkor bérelt földön gazdálkodott, lovai voltak, és már 15 unokájának mondta a mesét.

Azt, hogy Balogh Mátyásnak emberileg is kiemelkedő tekintélye volt a *kumpániában* a cigányok között – megítélésem szerint – szerény és bölcs embersége, szorgalma mellett mesemondó képességének is köszönhető. Nem italozott, szenvedélye a dohányzás volt. Erősen pipázott, pedig ártott neki, a hadifogságban nehéz asztmát szerzett. Egyre elhatalmasodó betegsége – úgy tudom – 1981–82 körül vetett véget meséket mondó életének.

Az első mesét 1957–58 telén hallgattam náluk. Akkor még kézzel, elnagyolt írással jegyeztem, magnetofonom nem volt. A mese szép hul-

lámzását, ütemét rákérdezéssel, vagy lassítással megzavarni nem akartam, így ezek a lejegyzések többségükben a cselekmény tartalmi rögzítésére szorítkoztak, kimaradtak belőlük az élő beszéd varázsát, hangulatát tükröző színes szófordulatok.

Ez időben a telep gyerekei hézagosan jártak iskolába, a ruhátlanság miatt és a tanuszerekre való pénz hiányában többségük csak szép időben járt el iskolába, hogy írni-olvasni alapfokon megtanuljanak. Az idősebbek többsége írástudatlan volt, Mátyás és felesége sem ismerte az írást, bár Mátyás helyel-közzel egy évig járt iskolába is. A telepre újság nem járt, akkor még rádió sem volt, a villanyt nem vezették be. A szórakozást a közös éneklés és tánc jelentette. Ritka nap volt, hogy „London” felől ne hozta volna a vidám-keserves dal-
lamok üzenetét a szél Szentmihályhegy vagy Asszonyvár felé. Ebben az időben jeles funkciója volt az élőszóban előadott meséknek, mondáknak, emlékezőeknek. A gyűjtés alkalmával is mindig tele volt a háziközt a családon kívüli idegenekkel.

A mesélés itt főképpen a férfiak dolga volt. Mátyást a jó mesélők között tartották számon. bő repertoárral rendelkezett. Az általam utolért meséi, elbeszélései száma 60 körüli, de meggyőződésem, hogy a tudása sokkal bővebb, talán száznál is több mesét tudott, de hát a teljes „feltérképezésre” akkor nem futotta az időből, pénzből.

Balogh Mátyás meseanyagának nagy részét – saját bevallása szerint – apósától, Orsós Jánostól (Nagyrecse, Zala m.) tanulta, de nagyon sok mesét jegyzett meg a katonaságnál is. Akkoriban még élt az a régi katonaszokás, hogy a takarodó után „sorba ment” a mesélés. Rendszerint Mátyás szóra-

koztatta a többi katonatársát. Időnként abbahagyta a mesélést, kevés csend után azt mondta: „Csont!” Aki még ébren volt, az ráfelelt: „Hús!” Ha jött válasz, tovább ment a mese, ha már senki sem felelt, abbahagyta a mesemondást. Büszkélkedve emlegette, hogy az ő meséjét még a felettesei, a tisztek is szívesen hallgatták. Több ízben ezért jutalomszabadságot is kapott.

Egyik 1961. március végi látogatásom idején tett arról említést, hogy pár nappal azelőtt, március 16-án Kanizsán komájának a halottas ágyánál, virrasztáson mesélte át az éjszakát. Az ugyanott részt vevő két kolompár cigányról említette meg, hogy azok csak rablótörténeteket tudtak mondani. Az igazi meséket ő, és még néhány másik beás cigány mondta egész éjszaka.

Balogh Mátyás szerény volt, saját mesemondó képességét nem tartotta sokra. Mesélés közben többször is hivatkozott másokra, hogy azok bizonyára ezt vagy azt a történetet szebben, hosszabban mondták volna el. Ebben a körben más cigány férfiak is tudtak teljes átéléssel mesélni. Balogh Ferenc-től, a vasutas Balogh Jánostól, Balogh Józseftől is feljegyeztem egy-egy hosszabb mesét, amit drámai megjelenítő erővel adtak elő, repertoárjuk csak néhány mesére terjedt ki, és egyik sem volt jobb mesélő nálánál, még az apósa sem. Ha az olvasni tudó gyerekek néha mesekönyvet vittek haza az iskolából és hangosan felolvastak belőle, Balogh Miklós némelyikre ráismert, hogy hasonlít az ő meséjére. Ilyenkor megjegyezte, hogy ez nem így van, ő ezt másképpen tudja. A könyvből nem vett át semmit.

A beás cigányok vendégszerető emberek. Nagy távolságokra is szívesen látogatnak el egymáshoz, néha

30–40 km-t is gyalogoltak a rokonaikhoz vendégségbe. A befogadásért a vendégnek mesével illet „fizetni”. Volt olyan vendég, aki 4–5 estén keresztül fonta egy-egy mesének a fonalát, rendszerint valamelyik izgalmas fordulathoz megszakítva (mint manapság a folytatásos filmeket), hogy majd másnap újra folytassák. Így, amíg be nem fejeződött a történet, marasztalták, vendégelték. (Az ilyen típusú mesékből csak egyet sikerült lejegyez-nem 1960-ban Horváth Józseftől, rövidítve, Molnáriban (Zala m.).

Mátyás bácsi a meséinek címet nem adott. A meséket úgy rendelték meg tőle a hallgatói, hogy a már hallott mese valamelyik jellegzetes fordulathoz, motívumához emlegették fel neki. Pl. „Hiti bankó isd dob!” „...egyvaraszos ember, hataraszos szakállá”, „Aná, Aná dā sintātā. Gyakran pedig egy-egy kedvelt mesehős nevére hivatkoztak: *Bársony Erzsike, Medve Jancsi, Farajon* stb.

Bár sok magyar mesét hallott, a katonaságnál is tanult néhányat a magyar legényektől, a magyar mesék jellegzetes kezdő formuláit (pl. „Egyszer volt hol nem volt, az Óperenciás tengeren is túl...”) nem használta, nem vette át. Mindjárt „in medias res”, – a történettel kezdte: „Volt egy embernek három gyereke...” stb. A mese végét záró kádenciái is egyszerűek. „Hát ez a mese csak ennyi: nem hosszabb ez a mese sem”.

Eperjessy Ernő:
A három sorsmadár:
Őrtilos cigány népmesék.
(Szerk. Kriza Ildikó)
MTA Néprajzi Kutató
Csoport,
Budapest 1991.
(Ciganisztikai
tanulmányok 8.)

– folytatjuk –

Négy cigánylegény mestességének haszna

(Sáfár Sándor gyűjtése)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény, öreg cigányember. Szegény feje az erdőbe járt dolgozni, hogy a mindennapi betevő falatot megkeresse családjának. A vastagabb fákat kiválogatta, azokból teknőket, vályúkat készített. Estére mindig úgy elfáradt, hogy alig bírt hazacammogni is.

Volt az öreg cigánynak négy naplopó, suhanc fia. Hiába kérte őket, hogy segítsenek a munkájában, legalább a saját kenyérüket keressék meg, hiszen már mindegyik elmúlt tizenhét esztendő. Ők azonban nem hajlottak az apai szóra. Nem is bánta volna apjuk a lustaságukat, ha nem lett volna rettenetes étvágyuk. Otthon mindent felfaltak, ami csak ehető volt.

Egyszer, mikor az öreg egyedül volt a feleségével, így szólt hozzá:

– Hallod-e, öreg Mari! Tisztességben megöregedtünk. Egész életünkben dolgoztunk, gürcöltünk mindketten, de egy megveszekedett krajcárt sem tudtunk félretenni. Az öregség napról napra jobban gyengíti erőinket. Egyszer majd annyira elgyöngülünk, mint az öreg fűzfa a patak partján, amely lassan korhad, s a napokban dől ki. Itt van ez a négy erős, egészséges, de haszontalan fiú. Ha mi meghalunk, ki keres rájuk? Mondd nekik, hogy nemcsak őket, hanem téged is elcsaplak a háztól, ha nem tanulnak valami tisztességes mesterséget!

A fiúk elgondolkodta anyjuk szavain, majd a legidősebb azt mondta:

– Igazad van, kedves jó anyám. Erős legényekké neveltetek bennünket, úgy dukál, hogy most már valami mesterség után nézzünk, hogy öreg napjaitokra nektek már ne legyen gondotok.

Másnap az öregasszony feltarisznyázta az útra a négy fiát. A gyerekek fogadkoztak, hogy derék emberek lesznek, és amint tudnak, hazajönnek.

Akkor elindultak kelet felé. Mentek mendegéltek, utakon innen, utakon túl, patakokon innen, patakokon túl, de még az Üveghegyen is túl, egészen addig, amíg egy országos városhoz nem értek. A város közepén egy gyönyörű-

seges nagy épületet láttak. Megkérdeztek egy odavalósit, hogy miféle ház ez.

– Ez bizony a király háza – felelte az idegen.

– Várjatok itt rám, kedves testvéreim – szolt a legidősebb testvér –, bemegyek én a királyhoz, hátha kapok tőle valamilyen munkát.

Úgy is tett. A királyhoz könnyen bejutott, mert ezt a királyt nem őrizték testőrök.

– Szerencsés jó napot kívánok, felseges királyom! – köszönt a fiú bátor hangon a királynak.

– Adjon Isten neked is fiam! Ugyan mi járatban vagy?

– Én egy szegény cigánygyerek vagyok. Messze országból vándoroltok és szeretnék valami mesterséget tanulni!

– Jól van, kedves fiam! Nálam a csillagvizsgálást lehet megtanulni, mert én a csillagok királya vagyok. De hét év is beletelhet, amíg rendesen kitanítalak.

– Szép mesterség lehet az. Ha megtanít rá, meghálálom.

Ott is maradt a legény. A testvéreinek meghagyta, hogy ha kitanulnak ők is egy-egy mesterséget, jöjjenek vissza érte.

A három testvér fogta a cókmókját, továbbment. Addig mentek, mendegéltek, amíg meg nem érkeztek a szabók királyának országába. A második testvér felment a szabók királyához. Elmondta, mi járatban van. A király fölfogadta hét évi szolgálatra, mert itt is ennyi idő kellett a mesterség kitanulásához.

A harmadik gyerek a vadászok királyához került, a legkisebb pedig a rablók királyához. A tanulási idő mindennütt hét év volt. Mind a négy fiú szorgalmasan tanult. Észre sem vették jóformán, már le is telt a hét esztendő. Mindegyik király felesége hozta nekik a bőséges útravalót, és mindegyik király inasa nyakukba akasztott egy átalvetőt, tele aranypénzzel. A három fiatalabb fiú el is indult hazafelé. Hamarosan megérkezett arra a helyre, ahol hét évvel ezelőtt elbúcsúztak egymástól. Felmentek a csillagok királyához. A legidősebb testvért is ellátták minden

jóval, a király pedig a nyakába akasztott egy átalvetőt tele aranypénzzel. Ezután együttesen indultak a testvére hazafelé. Szerencsésen hazaérkeztek.

Megörült a két öreg, amikor meglátta már elveszettnek hitt gyermekeit. A nagy öröm után az öreg cigány maga mellé ültette a gyerekeit, s így szólt hozzájuk:

– Lássuk, ki milyen mesterséget tanult! Mi lett belőled? – kérdi a legidősebb fiát.

– Én bizony csillagvizsgáló lettem, kedves apám.

– Hát te? – kérdezi a másik fiát.

– Én szabó lettem – feleli az.

– És te, fiam? – szolt a harmadikhoz.

– Én vadász.

– No és te? – kérdi a legkisebbtől.

– Én rabló, édesapám.

Hümmögött az öreg, fejét csóválgatta, de megbékélt ezzel is.

– No, lássuk csak, milyen csillagász lettél! – mondta az öreg a legidősebb fiának. Gyere velem ki az udvarra! Látod, mekkora nyárfa nőtt az udvarban hét év alatt, amíg távol voltál? Mit látsz ennek a fának a tetején?

– Egy fészket.

– És abban a fészekben mi van?

– Négy tojásan ül egy golya.

– No, látom fiam, jó mesterséget választottál! Olyan messzire látsz el, ameddig még halandó ember nem látott. Ebből a mesterségből megélhetsz!

– Lássuk, te mit tudsz! – fordult a legkisebb fiához, aki a rabló mesterséget tanulta ki. Mássz fel erre a fára, lopd el a golya alól a négy tojást, de úgy, hogy a golya észre ne vegye!

Alig mondta ezt ki az öreg, már fenn is volt a fiú a fa tetején. Észre sem vették, már is lejtött a négy tojással. Az öreg cigány fogta a négy tojást, és egyenként az asztal négy sarkára rakta.

– Ha olyan jó vadász vagy, ahogy mondd – szolt a harmadik fiához, aki a vadász mesterséget tanulta –, hunydbé a fél szemedet, lőj bele az egyik tojásba, de úgy, hogy attól az egy lövéstől mind a négy tojás széjjelmenjen.

A fiú behunyta fél szemét, rálőtt az egyik tojásra, s attól az egy találattól szétloccsant mind a négy tojás.

– Akkor lássuk a szabó tudományát! Varrd össze ezt a négy tojást, fiam, de úgy, hogy észre se lehessen venni, hogy össze voltak törve!

A fiú pillanatok alatt összevarrta a négy tojást, ahogy az apja kérte.

– Jól van, fiam, te is derék legény vagy, jó munkát végeztél!

Akkor az öreg fogta a négy tojást, odaadta a rablófiának, hogy vigye vissza a fa tetejére, tegye vissza a golya alá.

Örült nagyon a két öreg, milyen ügyesek lettek a gyerekeik. El is tartották őket a fiúk a mesterségükből úgy, hogy az aranypénzhez nem is kellett hozzányúlni. A két öreg nem is dolgozott ezután semmit, egész nap csak a lábukát lógatták.

Lakott az ő országukban egy király. Meghallotta egyszer, hogy az öreg cigánynak milyen híres csillagvizsgáló fia van. Magához hívatta a fiút.

– Volt nekem egy gyönyörűsége szép lányom – mondja a legénynek. Szép szeme még a napnál is szebben ragyogott, s amerre lépett, lába nyomában rózsák fakadtak. Keze simogatásától még a betegek is meggyógyultak. Nagy keserűségre azonban nyomtalanul eltűnt. Az egész világon kerestetem, de sehol sem találták meg. Ha te megtalálsz, édes fiam, hozzád adom feleségül, és mellé adom fele királyságot is.

– Megpróbálom, felséges királyom – felelte a fiú.

Felmászott a nagy Kőhegyre, és ott szemére illesztette a távcsövét. Nézegetett szerteszéjjel, a világ legkisebb zugába is, de bizony nem látta a királykisasszonyt. Visszament a királyhoz.

– Fölséges királyom, még a Pokolban is szertenéztem, de ott sem találtam a királykisasszonyt, de még a Mennyszámban sem. Belenéztem még Alsó-Indiába is, de ott sincs. Kerestem, ahol ország-világ van a földön, de sehol nem láttam.

Nagyon elszomorodott a király.

– Ne keseredjen el, felséges királyom! Megpróbálkozom még egyszer, hátha most nagyobb sikerrel járok.

Elindult megint. Ment mendegélt, egészen addig, amíg a tenger széléhez nem ért. Ott elővette a távcsövét, letekintett a tenger fenekére. Hát... Bor-

zasztó borzasztója! Egyszer csak meglátja a nyolcvannyalc fejú sárkányt, és a nála sínylődő szépséges királykisasszonyt. Még a fejét is elfelejtette megvakarni nagy meglepetésében. Hazaszaladt a testvéreihez, elmondta nekik, mit látott.

Azonnal szereztek egy nagy gályát, azzal elindultak a tengeren. Pontosan azon a helyen, ahol a sárkány tanyázott, megállították a gályát. A csillagvizsgáló így szólt tolvajtestvérehez:

– Kedves öcsém! Ugorj fejest a vízbe! Ússz le a tenger fenekére. Ott megtalálsz a királylányt a sárkány rabságában. Hozd fel, de úgy, hogy a sárkány észre ne vegye, mert ha észrevesz, mindnyájunknak vége.

A rabló nem kérte magát. Beugrott a tengerbe. Leszállt annak fenekére, és pillanatok alatt felhozta a királylányt. Csakhogy a sárkány, amikor felébredt, mégiscsak észrevette, hogy elrabolták a királylányt. Nyomban a felszínen tette. Teljes erejével a gályára csapott, de úgy, hogy az kétfelé hasadt tőle.

– No most, öcsém – szólt a csillagvizsgáló szabó öccséhez –, ha most egy pillanat alatt össze nem varrod a gályát, mindannyian itt veszünk.

Alig mondta ki, a szabó már össze is varrta a gályát, de úgy, hogy abba egy csepp víz sem tudott befolyni.

Eveztek a part felé, ahogy csak tudtak. De a sárkány sem volt ám rest! Utánuk iramodott. Már-már utolérte őket, amikor a vadász fogta a puskát, és szerencsésen lelőtte. Egyetlen lövésétől a sárkány véresen merült el a vízben. Amikor kikötöttek, egyenesen a királyhoz mentek.

Mivel a király régen látta a lányát, hisz húsz éve rabolta el a sárkány, megnézte a lányának az anyajegyét, amiről milliók közül is meg lehetett ismerni:

– Igen, fiam, ő az én lányom!

Sírva borultak egymás nyakába. Mikor már jól kisírták magukat, a király azt mondta:

– Szerelmes kislányom! Megígértem ennek a derék csillagvizsgálónak, hogy hozzáadlak feleségül, ha megtalál téged. Hozzáadás-e édes lányom?

A királykisasszony már eddig is nézegette a csillagvizsgálót, tetszett neki nagyon. Szívesen borult a nyakába, és boldogan mondta, hogy ő bizony a felesége akar lenni.

– Nem éppen igazságos a döntés – szólt a testvérek közül a rabló. A bátyám csak meglátta a királykisasszonyt, de én loptam el a sárkánytól. Ha én meg nem szabadítom, még most is ott sínylődik a sárkány rabságában.

– Hát fiam, neked is van némi igazad – mondja gondterhelten a király.

– Csak részben van igaz a felséges királyom – szólt közbe a vadász –, mert ha én nem lövöm le a sárkányt, mindnyájan ott pusztulunk.

– Neked is igazad van – felelte a király.

– Nincs neki sem igaz! – szólt utoljára a szabó. Ha én össze nem varrom a kettérepesztett gályát, mindnyájan odavesztünk volna.

– Neked is igazad van – mondta a király.

– Mit lehet itt tenni? – gondolkozik a király. Mind a négynek igaz a van, de neki csak egy lánya van. Őt nem szakíthatja négyfelé.

Vége észbe kap. Megkérdi tőlük:

– Melyikőtök a legöregebb?

– A csillagvizsgáló – felelik egyszerre.

– Ti hárman kaptok tőlem egy-egy darab birtokot, hogy gond nélkül megélhessetek rajta. Főhercegnek lesztek. Feleséget is szerzek mind a hármatoknak, de a lányomat és a fél királyságot a legidősebbhez adom, hogy ne legyen vita, oszt a lányom is őt választotta.

A testvérek nagy örömmel egyeztek bele. A király ezután összehívta a szomszédos országok királyait, az összes fő- és alhercegeket, grófokat és bárókat, valamint a környéken található minden cigányt, dolgos és lusta népet, öreget és fiatal. Csaptak olyan nagy lakodalmat, amilyen még addig nem volt. Hétszer esküdtek meg a fiatalok. Nem maradtak el a lakodalomról a vőlegény öreg szülei sem. Értük a király tizenkét fogatú hintót küldött, és a lakodalmi asztalnál maga mellé ültette őket.

Hét nap és hét éjjel mulatták az öregek és a fiatalok. A gyönyörű szép lakodalomnak csak nem akart vége lenni, mert mulatozás közben a három testvér, a vadász, a szabó és a rabló is megtalálja a párját. A szomszédos országokban való királylányokat vették feleségül.

Talán még ma is élnek, ha meg nem haltak.

*Nagy Lajos
Szarvas, 1958.*

Kertész Imre:

Bizhelyakipe

Kodoj o baro dyelo, naj slobodo te mukas amen: varisar sagda avla, ke kade inke chi kana nas, te na avlinosas – sar Citrom Bandi phendas mange, haj pe kado platnikipe la butyako lageri sityardas les. Angluno dyelo kodoj, sagda trubuj te thoves tut (but valyuvuri sas, pasha jekhkaver, ande duj gleda, le xivasle caviji sas, tela o cheri, pe le taboreski rig, kaj sas le themesko drom). Vi kado zurales baro dyelo – te si, te na – hoj po xamasko trubuj te les xas, hoj te ashol kattyi, hoj vi ande kaver dyes te ashol pe detehara kaj vio kavevo, haj kaj le mizmeresko xaben – kade, de vi feri kade zhanas e bokh avri mukas, haj o pharo gindo: naj so te xas! Mashkar mure gada o patavo dikhlom posotyake dikhloske; hoj ando appelo-no, ando zhape sagda la gledako mashkar o lashoj; hoj inke kana zumi den vi atunchi o lasho than pala si, ke atunchi anda kekavako telunipe den anda zumako dyeso; amara rojako desto shaj si avri kucisaras: sa kadal kathar o Citrom Bandi sityardom, haj vi me kade kerdom sar voj, lestar lom perdal lesko zhanipe.

Chi kana chi patyajlomas, pedig chachipe: chi khatikaj naj kasave trajosko ingripe, sar kathe ando lageri. Dosta krujal te dikhas kaj o Block'I, kaj beshen le dumutane manusha. Pe lenge kolyina sas jekh galbeno trinkarfin, ande lende jekh baro „L”, kado L kodi phenel, von aviline anda Lettonija, anda Rigake anavesko foro, zhanglom avri. Mashkar len-

de dikhlom kasave manushen, kastar jekh cerrea darajlom. Dural te dikhav len, sa dirzasle sas, sa phure sas, sa shuke sas, sa melale sas, vi inke milaje kade dichonas, sar le shilajle shori. Sarte lengo sako pasuri khine avna, haj lengi zor ande khinipe sas. Kadal mishkisarinde manushen, kon sar jekh pushelinde somnura sas, kade bushonas: muzulmanuri, sar me majzebejime avri zhanglom. O Citrom Bandi phendas mange: – Te dikhel pe len o manush, zhaltar le trajoski voja – phendas voj, haj ande leski vorba sas chachipe, som e andre vi dikhlom: de leste vi kaver trubul.

Haj kothe si zoripesko instrumento: ando Zeitzo sas baro zoripe, so zhutisardas amenge. Sas pasha mande ande gleda vi kasave manusha, haj o Citrom Bandi phendas mange pa lende majbut, kade zhanglom avri, kon si von. Leste ashundom kodi, hoj, „finnonge phenas len”. Te pushes lendar, kon si von, te phenen, – „fin Munkacs”, pe soste Munkacs si, vaj „fin Sadarada”, haj kado thanesko anav ungrika: – Satoraljaujhely. O Citrom Bandi pinzhardas len, inke anda butyako lageri, haj chi phenel pa lende lasho. Sakaj kothe si, kaj e butyikaj o zhanipe, kaj o appalno ande gleda, haj bandyardos anglepala phenen ande pende o rudyipe. Kana kodi shaj phenen amenge: – Shuri si amende anda biknipe, – ame chi ashunas pe len. Inke chi atunchi chi ashunen pe amen, te denas lenge zumi,

vaj goj, so lengi religija negacil. De atunchi anda soste trajon? – shaj pushelas o manush, o Citrom Bandi kodi phenas, chi trubul len te daras. Haj kade si, shaj dikhindo, trajon. Mashkar jekhkavres le lettonca le biboldenga shibasa vorbin, de zhanen vi nyamcicka, slovacka, haj kon zhanel inke sar: feri ungrika chi zhanen, te feri shefto chi keren. Jokhar kade pecipijas, kothe ingerdas man e baxt. – Reds di jiddis? (Zhanes boldicka shibasa) – pushline mandar. Kana me phendom lenge, chi zhanav: kothe mukline man, kade dikhline man sar o ajero. vaj majnasuleske. Zumadon te phenav, hoj len man sama, de nas man baxt. – Di bist nist ka jid, d'bist a segec – kinosardine pengoshero, haj me feri dikhlom shushes pe lende, kadal manusha sostar ashon pasha dulmutani butyi, te kathe naj khanchi shajipe pe lasho shefto. Atunchi pe kado dyes sas jekh kaver perajipe, kana chi hatyardom man mishto, sarte ma chi somas biboldo, ke le bibolde avri dikhline man, ke chi zhanglom zhidovickona shibasa, ande biboldickone koncentracishosko lageri, kade arakhlom kadi.

Ande kaver dyes chudisardom pe kodi, hojo Citrom Bandi sosko sas. Akar ande butyi, akar tele slobodno vrama butvar ashindom lestar, haj sigo sityardom leski gilyi, so andas anda butyako slugipe, anda bezexindo grupo pesa. „Uk-rajna föld-jen mi ak-nat szedunk/De gyavak mi ott sem le-szunk” – kade sas, haj zurales kam-

lom paluno kotor: „S ha elhull egy baj-tars, egy jo cim-bora/Azt u-zenjuk majd ha-za/Hogy/Barmi var re-ank/-Dra-ga szep ha-zank/Hut-le-nek nem le-szunk, nem so-ha.” ashundyol. Shukar sas, chaches, haj la gilyako takto, haj la gilyaki vorba bara zorasa avilas pe man, – feri le shingales avilas ande muri godyi, kon kana ame ando tradino sas, haj voj serosaravdas pe kodi, hoj ame ungura sam: vi len o them bezexardas. Vi kado jokhar avri phendom leske. Chi arakhlas kasavi vorba palpale te phenel, jekh cerra xojarnyiko avlas. Ande kaver dyes sas variso dyelo, sostar pale voj flujisardas, haj gilyabelas kadi gilyi, sarte chi khanchi chi avilinosas. Sas les jekh gindo, hoj phirela ande Nefelejcs vulycako drom – kothe beshel voj khere, haj kadi vulyica kasavo butvar pomonisardas, haj vi me kothe kamlomas te zhav, de me kadi vulyica jekh cina vulyicake pinzhardom, so kothe sas kaj sas Keleti Treno stacija. Butvar phendas mange pinzharde kasave than, placura, vulyici, kher, haj pe lende sas reklamosko iskiri-pe, sar voj phendas pe la „Peshtake nurura”, haj mepe kodi kodi phendom, kasave nurura aba naj majbut, anda tunyarikoski kris, haj le bomburi kathe-kothe tele nasulisardine o foro. Ashundas man, de kade dikhlom, chi fajas les som e phendom leske. Kaver dyes pale phen-das peski vorba, pa o muro.

Kon shaj pinzharel la zorake butfalipe, haj shaj alosardom ando Zeitzo. Ashun-

dom paj dulmutane butya, paj so avla, haj but, zurales but ashundom, de shaj phenav, khatikaj nashtig ashundamas, sar mashkar e robura, kade dichol, paj slobodipe, haj kade gindij vi kadi shaj zhanos te phenav. Pale kavera manusha ande pherasi, line voja. Pale kavera manusha ande pherasi, line voja. Vi me ashundom kadi, shukares. Si e dyeses jek chasura, kana anda fabrika khere resas, haj mashkar e ratyako appelsko chasura perel, jek kasavo chasura kodi keres so kames, ando lagero som e sagda zurales zhukardom haj kamlom – kado e ratyako xabenesko chasura.

Pej bar mashkar e but manusha gelom perdal, kana varikon mange avilas, telal bari stadyi, cine jakha dikhenas pe ma, opre po nakh, anda musura. – Nini – dam duma, jokharsa ke voj pe ma, me pe les: po bibaxtalo manush pinzhardom. Vi loasshajlas kade dicholas, haj pushlas, kaj si muro than kaj sovav. Phendom, ando bolck V. – Sunusarav – ke voj na kothe beshel. Vatyilas pe „chi dikhel e pinzhardon”, haj kana phendom leske chi me, chi zhanav, sostar kerdylas brigaslo. – Xasajlam, savorazhene xasajlam – kadi phendas, haj mishkilas pesko shero. Palakodi jokharsa feri losshajlas leski musura. Atunchi pushlas: – Zhanel – e, so penel kathe – haj pe lesko kolyin sikadas – U? – Phendom leske, sartenazhanav: ungar, ungroj. – Na – phendas voj –: unschuldung –, chi kerdas khanechi „bida”, maj assalas opre, haj shero kerdas, sar kaske zurales mishto perel varisar kaske zurales mishto perel varisar kado gindo, chi zhanav, sostar. Vi kado dikhlom vi pe kavera palakodi, kastar majpalal kadi pherasa ashundom, anglunes inke

butivar, ando tabori: sar varisosi zor cirdenas anda late – pe kadi sikadas sagda kodo assaiepe, haj pe musuri sar kolyon, kodo dukhalimasko assaiepe, vatunchi varisar sar lossanas.

Sar kadi pherasa sodevar phende jekhavreske, sar kana zurales kaj ilo shunen varisosi gilyi, vady varisoso pecipe shunel o manush.

De vi pe kodol o lashipe dikhlom: vi von pe kodi sas, hody lashe roburenge te sikanen pe andre. Chi jek vorba, kadi trubusardas te keren, kade te phenav, o trajo. Te sakon meg sas, maj skurto sas o appel – feri anglunes. Te sigo keras nutyi, atunchi chi maren amen.

Vatunchi anglunes, kodi patyav, vatunchi na feri kado nyeripe kerdas amare gindura, kadi patyivasa shaj phenav. Kathe si e butyi, e butyako angluno palamizmeri, kadi te phenav: jek zibano barr trubusardas te kidas avri.

Te Citrom Bandi palakodi – o shingalo, majloko sas voj muklas – tele lam e gadac (atunchi anglunes dikhlom leski kalyi morchi, telal kosi, bare zora haj vi jek dako somno telal pesko stungo kolyin), kodi phendas: – te sikavas kadalenge, so zhanen e peshtake! Kadi vi kade hatyardas. Haj shaj phenav ande muro vas anglunes hutylom sastruni furka, vi amare xanrale haj vi e fabrike manusha mishto dichonas, haj vi amari zor maj sigo sas. Ande vrami varisoko phabardesko hatyaripe hatyardom pe muri palma, haj kodi dikhlom mure naja sa ratvalej; duma das amaro xanralo: – Was ist denn los? – haj me assajlom haj sikardom muri palma; pe soste voj, jokharsa zurales xojarnyikos, haj vi pe pushkako brechinari cirdas jek, kodi kamlas: – Arbeiten! Aber los! – atunchi vi me boldom

man. Haj aba kodi dikhlom: kana naj pema leske jakha, sar shaj lav jek-jek cino hodynipe, sar shaj lav maj cerra po lapato, pe hunava, pe sastruni furka, shaj phenav majpalal but sityilom.

Ande butya so kerdom. Dekaj si anda kadi haszna? – Sar jokhar inke, seroj, o „hatyardo” pushlas. Phenav: variso bida sas kathe. Jek vorba mange shaj kerdylasas variso. So shaj xajajvas pe jekhavreste, te gindisardas? – O hatyaripe kathe sas amamca vi kathe ando robipe.

Dekadal hatyaripe inke chi mishkindas khanchi. Inke vi o zibano gelas, te angle dikhlom, ande dur kothe gindisardom o celo, haj ande somnakuni vrama, sar Citron Bandesa khardam, Zeitz pasha bax zurales lashe thaneske dicholas – kana slobodil o trajo.

Pek kurko duar dopash manro, trivar trito, shtarto feri duvar. Zulage. Pek kurko kirado kaolomperi (shav kotora, kaj kado zulage aba nashtig phirel); pek kurko thudaslo xaben. Zurales zores trubuj te ushtyas opre ke ushtyaven amen haj kadi xolyi, e detehara, haj e tati kafeva sigo bistravel (av sigo godyaver kaj e latrina, ke sigo: „Appel!” Antreten! – ashundyol palpale o cicipe). E deteharako appel sagda skurtoj, ke zhukarel e butyi. La fabrafo jek kapuva, so vame robura shaj hasznalijas, kathar pa bar odrom pe stungo rig, pek bulxi mal resas, kathar amaro tabori desh-deshupanzh minutura si: aba dural glasura xasajlipe ashundyon: e fabrika del tu dyes – e mashinenca aba foroj.

E gropa, e xar but urale aven. Lesko anav – zhanglom telal angluno xaben – „brabag”, so o „Braun-kohlbenzin aktiengesellschaft” anaveske „varikana inke vi pej tözdhe skurtes kharen”

kade ashundom, haj vi si kade kodole manushes kon anda peski posotyi varisoso manro las avri, kastar e vorbi avile, les sas kuch liz de voj chikana chi phendas.

Ashunav – haj vi e sung anda kade serosardas man pe csepelesko ilajesko than –, vi kathe benzino kamen te keren, kade hody na anda ulej, anda kalyo angar te len. O gindo lasjo sas – de na kadi zhukaren mandar. O arbeitskommando sagda lasho pushipe. Ek cerra pe hunava, pe chokanura kamen majfeder haj ande chik taven e litura haj peske amala e finnuri.

E „antreten” vorkbake andekh dyes feri jokhar si anda uchipe shukar lungi gilya: ratyi, kanak here resel o manush. Ande najipesko than Citrom Bandi jek: – zhanar kathar, muzulmanuri! – Cipisaripesa kerelé than, haj najma kasavo variso, so shaj garavos angla leste. – Vi tyo kar thov, kothe beshel e zhuv! – del duma, haj me assandos kerav so kamel. Akanak aven kodol chasura: kodol butya, e pherasa vady vatyiype sakones feri jek somno shaj shinavel ando dopash. Maj: – Appel! – feri baxtalo pushipe zhi kaj. De paal jek, duj trin chasura (vi e lampi avri phanbinas) baroj o nashipe kaj e cerhaki rig, pasha duj rig „boxok” si. Palakodi e cerha tunyarikoj – kadi e vorbenge chasura, paj slobodipe. Shaj zhanglom: khere sakon boldoga sas, haj vi baruvala vi ashundom so xan khere.

Phende – pasoste majpalal palakodi chashundom aba –, hody ande zumi, phenen, drab shon „bromo” te na avas xolyarnyikura. Vi o Citrom Bandi phenel e Nefelejcs vulyica e nura – haj e „peshtake zhulyan”.

– folytatjuk –

A nemzeti és etnikai kisebbségi szervezetek 2011. évi költségvetési támogatása

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (a továbbiakban: Támogató) megbízásából a Wekerle Sándor Alapkezelő (a továbbiakban: Alapkezelő) a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXXVII. törvény hatálya alá tartozó, 2008. december 31-ig nyilvántartásba vett, oktatási, kulturális és/vagy érdekképviselési tevékenységet ellátó nemzeti és etnikai kisebbségi társadalmi szervezetek támogatására közzéteszi az alábbi pályázatot.

I. A pályázat célja

A támogatás a nemzeti és etnikai kisebbségek önazonosságának megőrzését, anyanyelvük, hagyományaik, szellemi és tárgyi emlékeik ápolását szolgáló, továbbá nemzeti és etnikai kisebbségi érdekképviselési célokra nyújtható.

II. A Pályázók köre

Jelen pályázati kiírás keretében pályázni jogosultak a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXXVII. törvény hatálya alá tartozó, 2008. december 31-ig nyilvántartásba vett, alapszabály/alapító okiratuk szerint oktatási, kulturális (pld. közművelődési, közgyűjteményi, művészeti) tevékenységet folytató és/vagy érdekképviselést ellátó, nemzeti és etnikai kisebbségi társadalmi szervezetek (egyesületek), alapítványok, közalapítványok.

Nem pályázhatnak kisebbségi önkormányzatok és a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény hatálya alá tartozó szervezetek.

A jelen pályázat a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI. törvény (a továbbiakban: Knyt.) személyi és tárgyi hatálya alá tartozik, mivel az államháztartás alrendszeréből származó támogatást az államháztartáson kívülre, egyedi döntés alapján nyújt. Erre tekintettel a nem indulhat pályázóként, és nem részesülhet támogatásban a Knyt. 6. §-ában nevesített személyek és szervezetek.

A Knyt. és az azt végrehajtó 67/2008.(III.29.) Kormányrendelet felhatalmazása alapján a pályázatot befogadó szerv kezeli a pályázók adatait, és köteles megküldeni a pályázati eljárásokkal kapcsolatos, a Knyt.-ben és a végrehajtó Kormányrendeletben meghatározott adatokat az adatok közzétételének helyéül szolgáló honlapot működtető Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztériumnak.

Egy pályázó intézmény/szervezet saját magára vonatkozóan kizárólag egy pályázatot nyújthat be jelen kiírás keretében.

III. A pályázat jellege

A pályázati támogatás **nyílt pályázat** útján nyerhető el.

IV. A rendelkezésre álló keretösszeg

A támogatásra rendelkezésre álló keretösszeg mértéke 2011. évben 125 millió forint.

V. A pályázattal igényelhető támogatás formája, módja, összege

A pályázó működési támogatásnak minősülő, **vissza nem térítendő, bruttó támogatásban részesül**, melyből általános forgalmi adó nem igényelhető vissza. (Amennyiben a nyertes pályázó áfa levonási joggal rendelkezik, a támogatás felhasználásáról nettó módon kell elszámolnia.) A támogatás folyósítására **előfinanszírozás formájában**, egy összegben, banki átutalással kerül sor. **A pályázatban igényelhető támogatási összeg:** alsó határa: 50 000 Ft – felső határa: 5 000 000 Ft. **A támogatás felhasználásának időtartama: 2011. január 1. napjától 2011. december 31. napjáig** terjedő időszak. **A pályázat benyújtásához saját forrás nem szükséges.**

VI. Elszámolható költségek köre, az elszámolási határidő:

A támogatás elszámolása során működési költségként elszámolhatóak a szervezeti működést megalapozó, kiszolgáló, fejlesztő és adminisztráló, a törvényeknek való megfelelést segítő és a szervezet cél szerinti tevékenysége(i) feltételeinek biztosítása érdekében felmerült működési kiadások (költségek). Így különösen a személyi juttatások, dologi kiadasként a rezszi típusú költségek, üzemeltetési kiadások (fűtés, gáz-, víz-, áram szolgáltatás költségei), továbbá a bérleti díj, a telefon-, posta-, és útiköltség. A támogatási összeg felhasználásának és elszámolásának határidejét a támogatási szerződés tartalmazza.

VII. A pályázatok benyújtásának módja, helye és határideje

A pályázat kizárólag a www.wekerle.gov.hu honlapról letölthető pályázati adatlapon, papíralapon, lefűzve, magyar nyelven nyújtható be – három példányban, melyből egy eredeti. A pályázati dokumentációt a pályázati kiírásban közöltnek megfelelően hiánytalanul, azaz a pályázati adatlap

minden kérdésére választ adva és a kötelező mellékletek csatolásával kell benyújtani. Az adatlap sem tartalmában, sem alakjában nem változtatható, kézzel írott pályázatok feldolgozására nincs lehetőség. Az adatlap mellékleteit folyamatosan megszámozott oldalakkal, tartalomjegyzékkel ellátva kell benyújtani.

A pályázat beadási határideje: 2011. április 29. (péntek)

A beadás határidejénél a postai bélyegző dátumát vesszük figyelembe. A pályázatot (adatlap + mellékletek)

postai úton tértivevényes ajánlott levélben kell benyújtani az Alapkezelő címére: **Wekerle Sándor Alapkezelő Egyházi és Nemzetiségi Támogatások Főosztálya Nemzetiségi Támogatások Osztálya 1088 Budapest, Múzeum utca 17.**

A borítékon kérjük feltüntetni: „**társadalmi szervezet működési támogatására**”

További információ az Alapkezelő e-mail címén (info@wekerle.gov.hu, továbbá a (1) 301 3200 ügyfélszolgálati telefonszámon kérhető.

Felhívás szakmai gyakorlatra

A **Színes Gyöngyök Egyesület** olyan **romológia** vagy **néprajz** szakos hallgatókat keres, akik szívesen végeznének a baranyai beások szokásaival kapcsolatos kutatásokat.

Amit kínálunk:

- módszertani segítség, konzultációs lehetőség
- kutatásszervezésben nyújtott segítség
- részvételi lehetőség az egyesület Roma hagyományok és hiedelmek című konferenciasorozatán előadóként az elkészült írások elhelyezése az egyesület honlapján

igazolás szakmai gyakorlatról

Amit várunk:

- érdeklődés a beás hagyományok iránt, ezen belül is elsősorban a család, női és férfi szerepek, valamint a nevelés témája iránt
- alapvető kutatómódszertani ismeretek
- hallgatói jogviszony

További információ és jelentkezés: info@szinesgyongyok.hu

Rendészeti pályára irányító tábor cigány származású tanulók részére

A Belügyminisztérium pályára irányító tábort szervez azoknak a cigány származású fiataloknak, akik a rendvédelmi vagy rendészeti (tűzoltóság, katasztrófa-elhárítás, rendőrség, büntetés-végrehajtás) szerveknél szeretnének elhelyezkedni.

A tábor időtartama: 2011. július 18–22.

Helyszíne: Nagykovácsi, Adyligeti Rendészeti Szakközépiskola

A résztvevők áttekintést kapnak a rendvédelmi szervek munkájáról, a felvételi követelményekről. A tábor a résztvevők számára térítésmentes. A jelentkezés elfogadásáról értesítést küldünk, mellékelve a részletes programot.

Olyan fiatalok jelentkezését várjuk, akik:

- gimnázium vagy szakközépiskola nappali tagozatán 2011 szeptemberében kezdik meg a 11. vagy a 12. tanulmányi évfolyamot, vagy

- érettségivel rendelkeznek, de még nem töltötték be a 20. életévüket

Beküldendő:

1. önéletrajz
2. a 11. vagy 12. évfolyam év végi lezárt bizonyítvány másolata (az idén érettségiző esetén) vagy
3. az érettségi bizonyítvány másolata, ha már érettségizett
4. támogató nyilatkozat a helyi kisebbségi önkormányzattól vagy cigány civil szervezettől, ennek hiányában a település jegyzőjétől.

Jelentkezési határidő: 2011. június 27.

Cím:

Belügyminisztérium Civillkapcsolati Osztály,
1903 Budapest, Pf. 314

További információ kérhető:

Rostás Krisztina, romaügyi referenstől
Tel.: 06-1/441-11-57

OLVASSUNK MAGUNKRÓL!

Kedves Olvasóink!

Ezúton is szeretnénk megköszönni érdeklődésüket lapunk iránt. Örömmel tapasztaljuk, hogy olvasó körünk folyamatosan bővül, s lapunkat egyre többen olvassák honlapunkon (www.ldromalap.hu) keresztül is.

A nagy érdeklődésre való tekintettel új kezdeményezést indítunk **Olvassunk magunkról!** címmel.

- Szeretné megismertetni települése hagyományait másokkal is?
- Ismer szakmai és regionális összefogást, a szervezetek közötti együttműködés kialakítását szolgáló modellértékű programokat?
- Kulturális programon vett részt és jól érezte magát?
- Példaképként tekint valakire, aki életpályájával mások számára is minta lehet?

Fesztivál, falunap, képzési program, szakmai együttműködés?

Írjon róla, hogy mások is megtudják!

Várjuk olvasóink írásait a településükön, a megyéjükben, a régióban történő eseményekről!

Leveleiket, fényképeiket várjuk szerkesztőségünk címére:
5000 Szolnok, Aranka u. 3.

A Szerkesztőség

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 3600,- Ft,
fél évre: 1800,- Ft,
negyedévre: 900,- Ft

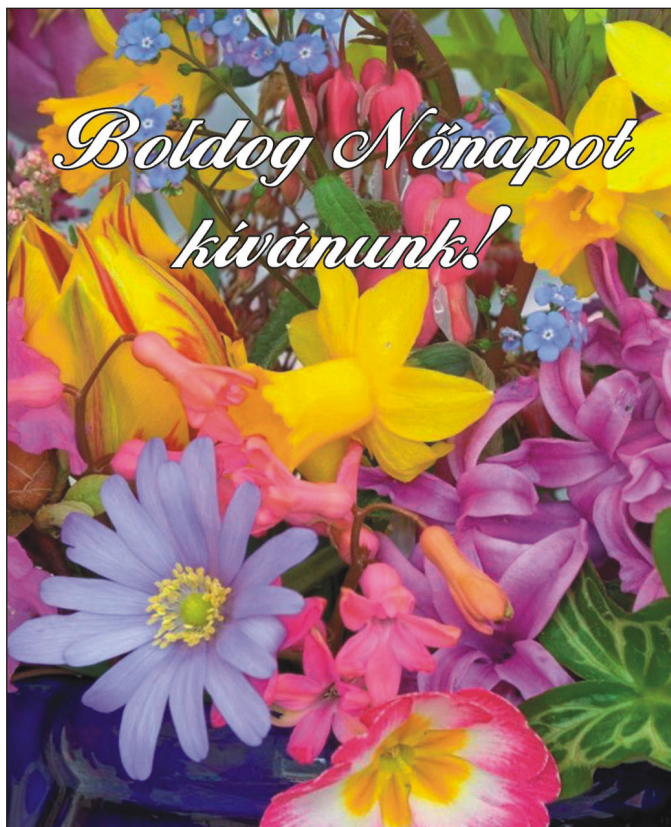
*A megrendelőlapot és az előfizetési díjat
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

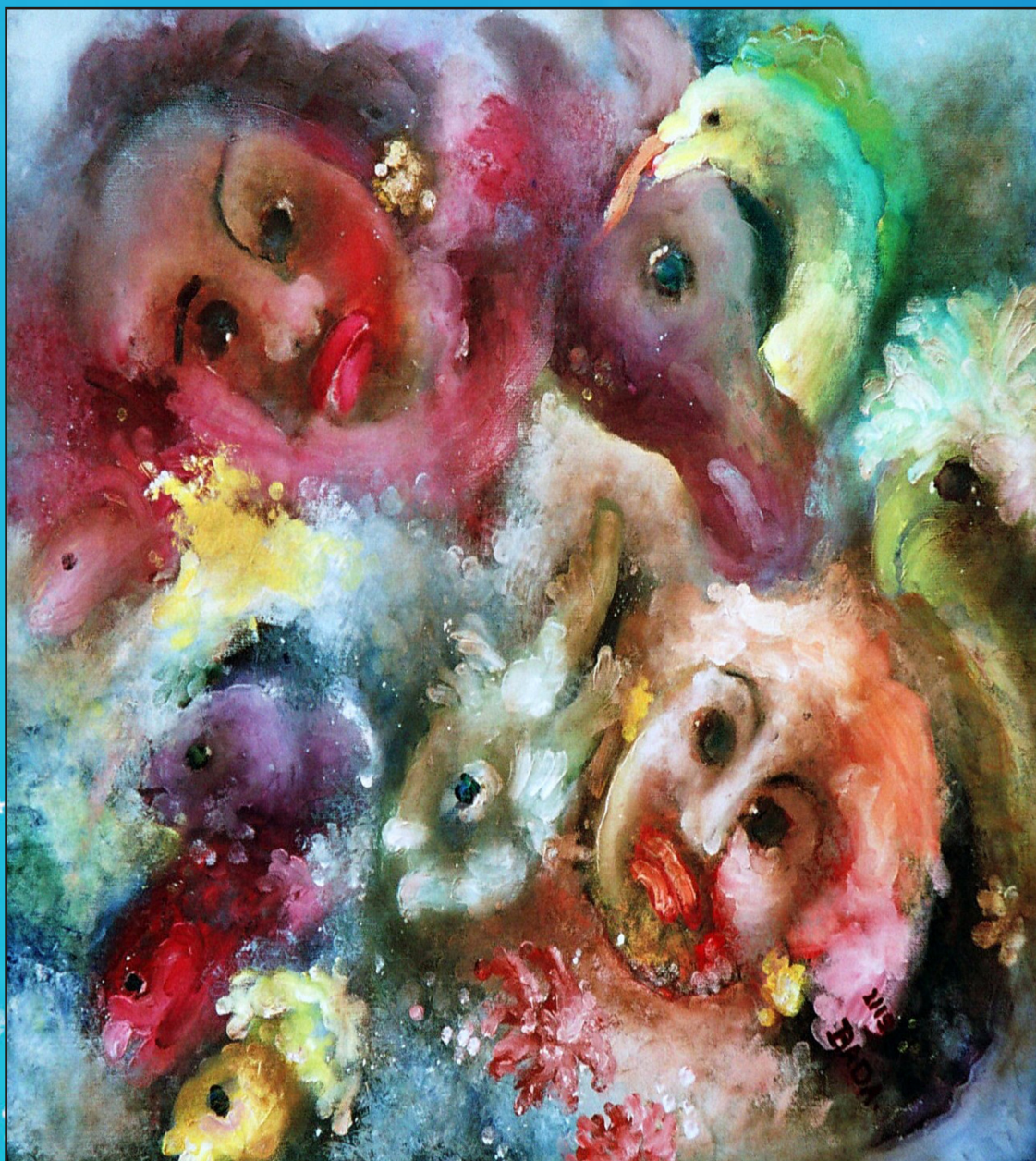

5000 Szolnok, Aranka u. 3.

Telefon:
(06) 56/420-110

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

BADA MÁRTA ALKOTÁSA